

ETSIVÄN NUORISOTYÖN JA TYÖPAJATOIMINNAN ANTI JA NÄKYMÄT KUNNAN MONI- ALAISSA YHTEISTYÖSSÄ

Mirja Määttä & Miikka Piironen

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Mirja Määttä & Miikka Piironen

ETSIVÄN NUORISOTYÖN JA TYÖPAJATOIMINNAN ANTI JA NÄKYMÄT KUNNAN MONIALAISISSA YHTEISTYÖSSÄ

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

Kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskus.
Osaamiskeskusta koordinoi
Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry ja
mukana ovat Juvenian lisäksi myös MIELI ry ja EHYT ry

XAMK KEHITTÄÄ 181

**KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2022**

© Tekijät ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Pixabay

Taitto: Grano Oy

ISBN: 978-952-344-406-5 (PDF)

ISSN: 2489-3102 (verkko)

julkaisut@xamk.fi

SISÄLLYS

1	JOHDATUSTA YHTEISTYÖN TEEMAAN	4
2	ETSIVÄN NUORISOTYÖN JA TYÖPAJATOIMINNAN EETOS JA TAVOITTEET.....	7
3	MONIALAINEN YHTEISTYÖ KUNNAN NUORTEN PALVELUISSA – AIEMPAA TUTKIMUSTA.....	10
3.1	Nuorten palveluverkostot	10
3.2	Monialainen yhteistyö etsivässä nuorisotyössä ja nuorten työpajoilla	12
3.3	Monialaisen yhteistyön teesejä	17
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
4.1	Kuntien valinta ja esittely	18
4.2	Haastattelujen toteutus ja teemat.....	19
5	HYVÄ YHTEISTYÖ NUORTEN PALVELUISSA	21
6	NUORTEN PALVELUJEN PUUTTEET JA NIIDEN VAIKUTUKSET AMMATTILAISTEN TOIMINTAAN.....	23
7	YHTEISTYÖN TOIMIVUUS JA KEHITTÄMISTARPEET	26
7.1	Etsivän nuorisotyön yhteistyö muiden palvelujen kanssa.....	26
7.2	Työpajojen yhteistyö muiden palvelujen kanssa	32
8	ETSIVÄN NUORISOTYÖN JA NUORTEN TYÖPAJATOIMINNAN TEHTÄVÄ OSANA MONIALAISTA YHTEISTYÖTÄ	37
	Lähteet	41
	Liite 1. Haastattelurunko.....	47

1 JOHDATUSTA YHTEISTYÖN TEEMAAN

Etsivän nuorisotyön aluekoordinaattorit tiivistivät tammikuussa 2021 yhteistyön merkitystä seuraavasti: *Muut palvelut sekä koulutus- ja työmahdollisuudet ovat etsivän nuorisotyön työkaluja. Jos palveluja ei ole, jonot niihin ovat pitkät tai palvelut ovat laaduttomia, kannatteleva työ kaatuu etsiville.* Ilman nuorten tarvitsemia koulutus-, työllisyys-, sosiaali- ja terveys- sekä vapaa-ajan palveluja etsivässä nuorisotyössä ja työpajatoiminnassa ollaankin hankalassa tilanteessa. Paitsi työkaluja nämä muut palvelut ovat myös nuorten keskeisesti tarvitsemia palveluja ja ensiarvoisia yhteistyötahoja. Ne usein myös ohjaavat nuorta etsivän nuorisotyön tai työpajatoiminnan piiriin. Muille palveluille etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta avaavat puolestaan mahdollisuuksia nuoren vierellä kulkevaan, joustavaan tukeen tai jokapäiväiseen mielekkääseen ja yhteisölliseen työ- ja opiskeluvalmiuksia edistävään tekemiseen.

Yhteistyön hyötyjä on monia kuten haasteitakin. Tarkastelemme niitä tässä tutkimuksessa kolmen erilaisen ja erikokoisen kunnan näkökulmista. Luomme kuvaa monialaisen yhteistyön toteutumisesta. Tutkimus liittyy Opetus- ja kulttuuriministeriön kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskukselle antamaan tehtävään: *tehtävänä on vahvistaa nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön yhteistyötä Ohjaamojen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa, [sitte, että se] on sujuvaa ja tukee nuoren etenemistä jatkopoluille.* Muina yhteistyötahoina on lisäksi mainittu nimeltä oppilaitokset. (Tavoiteohjausasiakirja 2020–2023.) Osaamiskeskuksessa on panostettu jo monella tavalla etsivän nuorisotyön ja työpajojen yhteistyön vahvistamiseen muun muassa Kelan, oppilaitosten ja Ohjaamojen kanssa, ja edelleen sitä halutaan vahvistaa TE-palvelujen ja sosiaalityön kanssa. Toivomme tämän tutkimuksen antavan lisää eväitä yhteistyön vahvistamiseen.

Jotta hedelmälliseen yhteistyöhön päästään, tarvitaan tietoa ja tuntemusta eri palvelujen tehtävistä ja työtavoista sekä arvostusta niitä kohtaan. Etsivän nuorisotyön koordinaattori Heini Hakulinen (2021) tiivistää Into-blogissaan yhteistyön merkitystä: *Etsivän ammatillinen osaaminen kiteytyy nuoren kohtaamiseen ja kykyyn tehdä hyvää yhteistyötä muiden nuorta tukevien tahojen kanssa. Etsivän työkalupakin keskeisimpiä taitoja on neuvon kysyminen ja luottamuksen osoittaminen palvelukenttään ja yhteistyötahoihin. -- Parannamme myös omaa jaksamistamme tekemällä yhteisvoimin asioita.*

Työpajatoimintaa järjestävän Eduro-säätiön työntekijät Maarit Kestilä ja Maarja Väliorppa (2021) puolestaan kuvaavat blogissaan, kuinka monialainen yhteistyö on avainasemassa työpajatoiminnan vaikuttavuuden kannalta. Yhteistyö palvelee valmentautujien hyvinvoinnin edistämistä, kun työpajatoiminnassa kertynyttä tietoa, esimerkiksi toiminnallisten,

työ- ja toimintakykyä mittaavien, arviointien tuloksia voidaan käyttää palvelupolkujen rakentamiseen: *Yhteistyö sekä terveydenhuollon että sosiaali- ja työllisyyspalvelujen kanssa on keskeistä, ja kaikkien näiden tahojen omien arviointiprosessien vaikuttavuutta toiminnalliset arvioinnit voivat oleellisesti myös lisätä. - - Työpajatoiminnan yhteydessä toteutetut terveystalvet mahdollistavat kynnyksettömän tuen ja edistävät asiakkaiden hyvinvointia. Tavoitteena on yhä vaikuttavampien asiakasprosessien toteutus ja kehittäminen sote-, kuntoutus- ja työllisyyspalvelujen rajapinnoilla.*

Blogien lainaukset sanoittavat etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan ydinosaaamista, joka on nuoren kohtaaminen ja yhteistyökyky muiden tukevien tahojen kanssa. Muita tahoja ovat eri ammattilaiset sekä nuoren lähipiiri, perhe ja ystävät. Heini Hakulinen painottaa myös luottamuksen merkitystä: on tärkeää, että etsivä nuorisotyöntekijä luottaa yhteiskunnan palveluihin ja niiden yhteistyökykyyn ja välittää tätä luottamusta nuorille. Toimiva yhteistyö palveleekin ennen kaikkea nuoria, mutta hyöty on suuri myös yksittäisille työntekijöille ja koko kunnan tai alueen palvelukokosysteemille. Nämä palvelukokonaisuudet ja yhteistyömuodot muotoutuvat ajan kanssa paikallisissa konteksteissa, mutta ilman organisaatioiden ja työntekijöiden yhteistyöhalua ja -kykyä ne eivät pysy kunnossa eivätkä kehity.

Viittaamme tutkimuksessa monialainen yhteistyö -termillä eri hallinnonalojen ammattilaisten keskinäiseen sekä yritysten ja järjestöjen kanssa tekemään **ammattilliseen yhteistyöhön**. Monialaista yhteistyötä **toteutetaan eri hallinnon tasoilla**: ministeriöissä, alue- ja kuntatasolla, esihenkilöverkostoissa, nuorten parissa monialaisissa ryhmissä sekä käytännön koostamistyössä. Monialaisessa yhteistyössä on myös **erilaisia tavoitteita**. Sitä toteutetaan esimerkiksi tiedon tuottamiseksi päätöksenteon tarpeisiin, palvelujen kartoittamiseksi ja kehittämiseksi, ammattilaisten keskinäisen tiedonkulun parantamiseksi, toimintatavoista sopimiseksi sekä nuorten ohjaamiseksi ja tukemiseksi. Nuoria kohdattaessa ja ohjattaessa monialaista yhteistyötä toteutetaan myös **syvyydeltään eri tavoin**: vaikkapa konsultoimalla nuoren asiassa toisen alan ammattilaista, ohjaamalla toisen asiakkaaksi tai työpari- tai ryhmätyöskentelynä nuoren kanssa, yhdessä työskennellen ja oppien. Parhaimmillaan monialainen työskentely tukee myös nuorten osallisuutta omassa elämässään ja yhteisissä asioissa.

Keskityimme tutkimuksessamme nuorten palveluissa tehtävään monialaiseen yhteistyöhön, oli se sitten nuorten tarpeiden monialaista kartoittamista, yhteistä suunnittelua, asiakastyössä toteutettua palveluohjausta ja poluttamista tai ammattilaisten yhdessä tekemää ohjausta ja neuvontaa. Nämä yhteistyön eri muodot vahvistavat ja täydentävät toisiaan.

Haemme tarkasteluun teoreettista selkänöjaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja osallisuuden teemoista. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja täysivaltaisen osallisuuden toteutumisen edellyttävät filosofi Nancy Fraserin (2001; 2004) mukaan yksilön (ja tässä yhteydessä myös ammattilaisen tai ammattikunnan) tunnistamista ja tunnustamista – sitä että hänellä on tasavertainen status sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa – sekä materiaalisia

resursseja ja päätösvaltaa (recognition, redistribution, representation). Oikeudenmukaisuus ja osallisuus toteutuvat tai jäävät toteutumatta siis kulttuurisella, taloudellisella sekä poliittisella tasolla.

Tämä ajattelutapa soveltuu ammattilaisten yhteistyön tarkasteluunkin: hyvässä yhteistyössä osallistujat ovat tasavertaisia ja kokevat kuulluksi tulemistä ja arvostamista (tunnistamista ja tunnustamista). Työn tekeminen parhaalla mahdollisella tavalla edellyttää yhdenvertaista osallistumista ja samalla viivalla muiden asiantuntijoiden kanssa olemista työryhmissä ja nuoria ohjattaessa ja tuettaessa. Hyvä yhteistyö on mahdollista, kun resurssienjako koetaan tasapuoliseksi: se näkyy palkkauksessa, toimintamäärärahoissa sekä aika- ja tilaresursseissa, mutta myös laajemmin eri ammattilaisten työn- ja taakanjaossa. Hyvässä yhteistyössä on mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön, palvelujen kehittämiseen ja nuorten elinoloihin sekä muuhun päätöksentekoon laajemmin kunnassa ja yhteiskunnassa. Silloin työntekijät eivät ole lastuja lainehilla tai ratasosia yhteiskuntatehtaassa, vaan omaa merkittävää työtään tekeviä, yhteiskuntaan vaikuttavia toimijoita.

2 ETSIVÄN NUORISOTYÖN JA TYÖPAJATOIMINNAN EETOS JA TAVOITTEET

Tarkastelemme seuraavaksi etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan ydintehtäviä sekä sitä, mitä ne omalta osaltaan tuovat nuorten monialaiseen palveluverkostoon. Sen jälkeen tarkastelemme viimeaikaisia selvityksiä, joissa on tarkasteltu yhteistyön nykytilaa, sen muotoja ja kehittämiskohteita, painottaen etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan näkökulmia.

Etsivän nuorisotyön ydintehtävänä on tukea tarvitsevien nuorten tavoittaminen, heidän rinnallaan kulkeminen ja sosiaalinen vahvistaminen sekä palveluohjaus. Etsivät tarjoavat nuorille tukea yhteiskuntaan ja sen palveluihin kiinnittymiseen ja samalla täydentävät olemassa olevia palveluja ja kokoavat tarvittavia tukiverkkoja.

Luovuttamattomat elementit etsivän nuorisotyön eetoksessa ja työöteessä ovat:

- nuorilähtöisyys suhteessa taustatietoihin, operationaalisiin tavoitteisiin ja toimijuuden rakentumiseen ohjauksen aikana
- palvelun vapaaehtoisuus
- kokonaisvaltainen kohtaaminen, kuunteleminen ja keskustelu keskeisinä työmenetelminä nuoren sosiaaliseen vahvistamiseen
- yhteis- ja verkostotyö – ohjaaminen ja ongelmanratkaisu monialaisen yhteistyön avulla.

Nuorelle etsivä nuorisotyö pyrkii tuottamaan sosiaalista pääomaa ja luottamusta itseen, toisiin ja koko yhteiskuntaan. Sidosryhmille ja monialaiselle verkostolle etsivä nuorisotyö tarjoaa alttiutta kohdata nuori tilanteessa kuin tilanteessa, nuoren tarpeiden sovittamista palvelujärjestelmän kielelle ja palvelutarjonnan puitteisiin sekä nuorten sitouttamista tarjotun avun vastaanottamiseen, mikä sujuvoittaa nuoren palveluprosesseja. Lisäksi etsivä nuorisotyö paikantaa yhteiskunnan kehittämiskohteita, rakenteellisia ongelmia ja palvelupuutteita nuoren perspektiivistä (”etsivän katse”, ks. Puuronen 2014).

Etsivässä nuorisotyössä arvostetaan kiirehtimättömiä ja pitkäaikaisia suhteita nuoriin, sillä ne mahdollistavat luottamuksen kehittymisen sekä nuoren unelmia, voimavaroja ja vahvuuksia koskevan tiedon kertymisen, mikä on onnistuneen ohjaustyön edellytys. On sanottu, että etsivien työtä luonnehtii ”tahto tietää”/”tahto tietämiseen” [engl. *will to know*]: ohjauksessa olevat nuoret nähdään usein haavoittuvina ja sellaisina, jotka eivät helposti avaudu tuntemattomille, kuten muille nuoriso-, työllisyys-, tai sosiaalipalvelujen työntekijöille (Mäkelä

ym. 2021, 105). Työ on vaativaa tasapainoilua, sillä samalla on varottava nuoren autonomian kunnioittamisen kannalta ongelmallista paremmin tietämistä ja päätösten tekemistä nuoren puolesta, toimijuuden viemistä häneltä itseltään (Mäkelä ym. 2021, 105; Juvonen 2015, 35, 172). Luottamuksen voittaminen ja rinnalla kulkeminen edellyttävät erityistä osaamista nuoren kohtaamisessa ja sosiaalisessa vahvistamisessa (ks. Vilen 2018).

Työpaja on nuoren hyvinvointia, osaamista ja yhteisöön kuulumista vahvistava valmennuspalvelu, jonka keskeisiä menetelmiä ovat työ- ja yksilövalmennus sekä ryhmävalmennus. Työpajatoiminnan eetos on rakentunut kokonaisvaltaisen, humanin ihmiskäsityksen pohjalta: toiminta keskittyy valmentautujan vahvuuksiin ja voimavaroihin sekä kiinnostuksen kohteisiin ja tavoitteisiin. Omiin vahvuuksiin ja voimavaroihin tutustuminen sekä ammatillisen osaamisen kertyminen työpajajaksolla antavat hyvät lähtökohdat jatkaa eteenpäin joko opiskelu- tai työelämään. ”Minä osaan ja pystyn” -asenteen löytyminen on työpajan tärkein saavutus. (Häggman & Wallden 2017; Kinnunen 2021; Palo 2017.)

Työvalmennuksessa hyödynnetään erilaisia ammatillisia työtehtäviä ja työyhteisössä toimimista. Yksilövalmennuksessa valmentautujan elämäntilanteeseen perehdytään kokonaisvaltaisesti ja tarjotaan monialaista tukea esimerkiksi toimintakyvyn ja tulevaisuuden suunnitelmien vahvistamiseksi. Työpajatoiminnan ominaispiirteenä on arkinen yhteisöllisyys: yhteisöä hyödynnetään etenkin ryhmävalmennuksessa, jossa toiminta on suunniteltu osallisuutta tukevaksi. Monipuolisten valmennusmenetelmien avulla työpajat vahvistavat nuorten hyvinvointia ja arjenhallintaa, tunnistavat osaamista sekä valmentavat heitä kohti koulutusta ja työtä. Työpajatoiminnan onnistuminen edellyttää vahvaa verkostoitumista, hyvää palvelujärjestelmän tuntemusta ja hyödyntämistä valmentautujien edun mukaisesti. (Palo 2017, 30–35.)

Erik Häggman ja Jaana Wallden (2017, 24–25) toteavat, kuinka yhteiskunnan ja nuorisokulttuurin muutokset ovat aina vaikuttaneet siihen, millaisia nuoria työpajoilla kulloinkin on ja miten työpajat toimivat: *Työpajat kykenevät nopeasti muuttamaan toimintansa painotuksia sen mukaan, millaista tukea tai apua nuoret tarvitsevat. - - mielensterveysasiat leimaavat 2010-luvun keskusteluja nuorten tuen tarpeissa.* Mielenterveyttä tukevan yksilövalmennuksen lisääntyneisiin tarpeisiin vastaamisen ohella työpajatoiminnan kehittämisessä on viime aikoina kiinnitetty erityistä huomiota osaamisen tunnistamiseen, näkyväksi tekemiseen ja oppilaitosyhteistyöhön eli niin sanottuun opinnollistamiseen. Opiskelupolkujen henkilökohtaisuutta, vaihtoehtoisten oppimisympäristöjen mahdollisuutta ja työssä oppimista korostavat lainsäädännön muutokset ovat avanneet työpajoille väyliä toimia aiempaa laajemmin ja monipuolisemmin koulutuksen järjestäjien kumppaneina. (Maskonen, Pahlman & Wienkoop 2019, 10–11.)

Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta voidaan molemmat määritellä sosiaalisen vahvistamisen palveluiksi. Ne jakavat keskenään pitkälti yhtäläiset, nuorisotyölliset arvo-

lähtökohdat ja nuoruuden keskeisiin kehitystehtäviin liittyvät tavoitteet. Kummassakin pidetään ensiarvoisena nuoren kunnioittavaa kohtaamista, toiminnallisuutta ja yhdessä tekemistä sekä yksilön kiinnittymistä kasvua ja itsenäistymistä tukeviin vertaisryhmiin ja lähiyhteisöihin. Nuoren sosiaaliseen vahvistumiseen – eli nuoren kasvamiseen itseensä ja merkityksellisiin toisiin luottavaksi ja mielekkään tulevaisuuden mahdollisuuden uskovaksi persoonaksi – kuuluu myös laajempi yhteiskunnallinen ulottuvuus: osallisuus ryhmissä ja yhteisöissä tukee suuntautumista kohti maailmaa ja edistää aktiivista kansalaisuutta. (Kuure 2015, 58–60.)

3 MONIALAINEN YHTEISTYÖ KUNNAN NUORTEN PALVELUISSA – AIEMPAA TUTKIMUSTA

Ajatus eri toimijoiden yhteistyön tarpeellisuudesta on vahvistunut palveluissa 1990-luvulta lähtien. Pitkälle erikoistuneiden palvelujen katveisiin jäi esimerkiksi monialaista tukea tarvitsevia kansalaisia. Aluksi monialaisia – tai silloin yleisemmin eri viranomais-ammattilaisten tarjoamia moniammatillisia – palveluja kehitettiin moniongelmaisille ja myöhemmin niiden tarpeellisuus nähtiin myös ongelmia ehkäisevässä ja hyvinvointia edistävässä työssä. Moniammatillisen yhteistyön lisäksi on painotettu laajempaa verkostoyhteistyötä, jossa on julkisen sektorin lisäksi mukana myös järjestö- ja yritystoimijat sekä kansalaisasiakkaat itse; tätä nimitetään yleisesti monialaiseksi yhteistyöksi. Nähtiin, ettei julkinen valta yksin kykene ratkaisemaan monimutkaisia ja kasautuvia yhteiskunnallisia ongelmia, vaan tarvitaan horisontaalisia, uusia ratkaisuja tuottavia toimijaverkostoja (esim. European Commission 2001; OECD 2010, 92). Kehitys on heijastunut myös nuorten palveluihin – laajentunut palvelutarjonta on synnyttänyt tarpeen uudennaiselle ohjausasiantuntijuudelle, “joka toimii välittäjänä nuoren ja syrjäytymistä ehkäisevien projektien, työkokeilujen, kuntouttavan työtoiminnan, työpajojen ja muiden toimenpiteiden yhdistämisessä” (Vaissi 2019, 49).

3.1 NUORTEN PALVELUVERKOSTOT

Nuorten palvelut kunnassa ja laajemmalla alueella muodostavat erilaisia toimija- ja palveluverkostoja, joiden hahmottaminen on – laajasta toimijajoukosta ja osin vaihtuvista hankerahoituksista johtuen – usein työlästä. Verkostojen toimivuus vaatii yhteistyön aktiivista edistämistä.

Ideaalitilanteessa monialainen yhteistyöverkosto muodostuu itsenäisistä, mutta toisistaan riippuvaisista toimijoista, joiden tietoja, resursseja ja valtaa hyödynnetään ratkaisujen etnisessä. Tällaisella verkostoyhteistyöllä voidaan parantaa valittujen linjausten oikeutusta kansalaisten edessä sekä toimenpiteiden ja palvelujen laatua. Tavoitteena on rakentaa myös uudennaisia kumppanuuksia palvelujen tuottamiseen. (Provan & Kenis 2007; Klijn & Ebelenbos 2013.) Kriittisesti tarkastellen verkostoissa tehdyt toimintalinjaukset saatetaan kehystää julkisessa puheessa epäpoliittisiksi ja hierarkiattomiksi. On kuitenkin selvää, että toisiaan täydentävässä verkostoyhteistyössä eri toimijoiden toimivalta ja vaikutusmahdollisuudet eroavat toisistaan, eivätkä toimijat ole verkostohallinnan ihanteen mukaisesti aina tasavertaisia. (Keränen 2014; Määttä & Eriksson 2015; Saikku, Rajavaara & Seppälä 2017.)

Monialaisia yhteispalveluja – kuten Suomen pitkäaikaistyöttömille tarkoitettuja TYP-palveluja – tarkastelevissa tutkimuksissa on noussut esille palvelujen verkostohallintaan liittyvänä

haasteena se, miten tehtävät ja vastuut jaetaan eri tasojen, valtion, kuntien, projektien ja ammattilaisten, kesken. Miten toiminnan johtaminen ja koordinointi toteutetaan: kuka johtaa, vaikuttaa ja saa päättää asioista? Eri hallinnonalojen yhteisten tavoitteiden ja toimintaperiaatteiden löytäminen on haasteellista niin yhteispalvelupisteissä kuin laajemmissa yhteistyöverkostoissa. (Saikku ym. 2017, 36–39.) Mikäli verkostoista puuttuu tavoitteiden saavuttamiseksi keskeisiä toimijoita tai heidän antamaansa tukea ei koordinoita asianmukaisesti, toiminta rapautuu ja muuttuu asiakkaan näkökulmasta kaoottiseksi. Vastaavasti kun monialainen verkosto toimii hyvin, syntyy yhteinen ymmärrys asiakkaan tarvitsemista palveluista. Kun asiakkaalle soveltuvasta avusta ja päämääristä on yhteisymmärrys, voidaan hänet ohjata oikean toimijan luo heti, kun tarvetta ilmenee. (Juvonen-Posti ym. 2020, 38–40.)

Hyvinvointivaltion rakentamisen aikaan 1950–1970-luvuilla professionaalisille projekteille eli ammatillistumiselle ja ammattiaseman vakinaistumiselle oli sijaa: uudet professiot (kuten sosiaalityöntekijät, kuraattorit, psykologit) syntyivät, taistelivat resursseista sekä määrittelyvallasta, ja vahvistuivat hyvinvointivaltion suojeluksessa. Hyvinvointivaltion jälkiekspansioon vaiheeseen liittyvät puolestaan professioiden haurastuminen sekä moniammatillinen joustavuus: monitaitoisuuden, refleksiivisyyden ja yrittäjyyden arvostaminen. (Julkunen 2004.) Professionaaliset projektit eivät ole tyystin loppuneet: esimerkiksi nuorisotyö hakee paikkaansa ja teoreettisia perusteitaan (Nieminen 2007; 2012; Hirvonen 2009) ja sosiaalityön ja sosionomien ammattikunnat tehtäviään. Pyrkimys työn professionalisaatioon korostamalla koulutus- ja osaamisvaatimuksia tai erityisiä kompetensseja asettuu kuitenkin jännitteeseen suhteeseen nuorisualan ei-viranomaisuutta korostavan ja romanttiseksiin kutsutun ”ihmisenä ihmiselle” -eetoksen kanssa (Puuronen 2014, 95; ks. Henningsen 2010).

Jo vuosituhaten vaihteessa monialaiselta yhteistyöltä odotettiin paljon: tehokkaampaa tiedonkulkua ja toimintaa, uusia innovaatioita, työssä jaksamisen parantumista, keskinäistä luottamusta, toiminnan joustavuutta ja tasapuolisuutta sekä uuden oppimista (Uusikylä 1999). Refleksiivinen ote ja moninäkökulmaisuus voivat kasvaa, mutta jonkinlainen nöyryyskin voi kehittyä, koska aiemmin yksin tehty työ ja ”työhön kätkeytyneet salaisuudet nousevat toisten arvioitaviksi” (Pohjola 1999). Refleksiivisyys merkitsee sitä, että yhteistyössä peilataan omia ajatuksia ja toimintatapoja sekä niiden taustalla olevia eettisiä, poliittisia ja ideologisia oletuksia. Ammattilaisten verkostoitumisesta on etsitty ratkaisuja eri organisaatioiden ja ammattilaisryhmien vastuun pakoiluun ja asiakkaiden pallotteluun: verkostokokouksissa eri hallinnonalat tulevat tietoisiksi jakamastaan neuvottomuudesta eivätkä enää voi olettaa jonkun kyvykkäämmän jossain muualla ratkovan pulmakohtia heidän puolestaan. (Arnkil & Eriksson 1999.)

Monialaisen yhteistyön työtapaan kohdistuu paljon tällaisia käytännön tavoitteita ja odotuksia niin hallinnon kuin työntekijöidenkin tasolta. Useissa tutkimuksissa yhteistyön hankaluuksia kuvataan ammattikuntien eroavina kielinä ja kulttuureina. Käytännölliseksi yhteistyön ja tiedonkulun esteeksi nousee usein tietosuojakysymykset. Ammatillaiset turhautuvat yhteistyöhön, jollei yhteistyöllä saavuteta konkreettista hyötyä omaan työhön

eikä asiakkaille. Hyvää yhteistyötä estävät myös työntekijöiden vaihtuvuus sekä epäily toiselle toimijalle valuvasta hyödyistä ja vallasta. (Ks. esim. Arnkil, Eriksson & Arnkil 2000; Määttä 2007, 48.) Parhaimmillaan verkostot voivat antaa vaativaksi koettuun ohjaukseen uusia työkaluja ja pahimmillaan ne monimutkaisina ja laajalle leviittäytyvinä lonkeroina voivat viedä niissä toimivan uupumuksen partaalle (Vaissi 2019). Monialainen yhteistyö edellyttää yhteistyökykyisyyttä eli kykyä rakentaa luottamukseen, kommunikaatioon ja sitoutumiseen perustuvia suhteita (Koskela 2013, 21). ”Monialainen yhteistyö tarkoittaa siirtymistä perinteisestä, itsenäisestä asiantuntijatyöstä dynaamiseen itsenäisen ja yhteisöllisen työskentelyn yhdistelmään. Asiantuntijuus on muuttunut yksilön asiantuntijuudesta kohti yhteisöllistä, jaettavaa ja verkottunutta asiantuntijuutta.” (Pukkila & Helander 2016.)

3.2 MONIALAINEN YHTEISTYÖ ETSIVÄSSÄ NUORISOTYÖSSÄ JA NUORTEN TYÖPAJOILLA

Nuorten työpajatoiminnassa ja osin etsivässä nuorisotyössä palveluja tuotetaan kunnan lisäksi säätiöissä ja yhdistyksissä, ja osa työpajoista toimii palveluntuottajina markkinoilla. Lisäksi työpajat toimivat monella poliittikalohkolla: nuoriso-, työllisyys-, koulutus-, sosiaali- ja terveystalouden sekä kuntouttavien toimenpiteiden toimeenpanijana. Monialainen verkostoyhteistyö onkin näissä palveluissa sisäänrakennettuna tehtäväkuviin.

Kuten sosiaalityöntekijät, myös etsivät nuorisotyöntekijät ja työpajojen valmentajat saattavat toimia suhteessa nuoriin paljolti samanlaisessa roolissa kuin sirpaleisena pidettyyn palvelujärjestelmään usein kaivatut asiakasvastaavat eli case managerit, joiden tehtävänä olisi helpottaa palvelu- ja etuusviidakossa suunnistamista. Kelan tutkijat Jenni Blomgren ym. (2021) toteavat tutkimusblogissaan, ettei tällaista rajapinnoille rakentuvaa työroolia ole kuitenkaan onnistuttu luomaan, sillä ”myös palveluiden ja etuuskeskittämisen asiantuntijoille järjestelmämme kokonaisuus on vaikea ymmärtää ja hallita, ja yli organisaatio-rajajen toimivan case manager -järjestelmän pystyttäminen vaatisi paljon resursseja ja kouluttamista sekä organisaatio-rajat ylittäviä yhteistyöverkostoja”. Kuitenkin juuri näitä monialaisen ja -organisaatioisen palvelujärjestelmän hallitsemiseen vaadittuja asiantuntijatietoja, taitoja ja verkostoja etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan työntekijöillä on oltava hallussaan ohjauksellisista työtehtävistään suoriutuakseen (ks. esim. Pohjantammi 2013, 47–49, 97).

Voikin ajatella, että nyt kun organisaatioiden välissä operoivan varsinaisen ”case managerin” ammattia ei ole palvelukenttään saatu, on tuo palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisen yhteiskunnallisesti polttava tehtävä sosiaalisen kysynnän takia päätynyt niille, jotka eivät voi sitä siirtää toisille työntekijäryhmille: palveluohjauksen ja palvelujen ulkopuolisten eli moninaisen avun ja tuen tarpeessa olevien parissa työskenteleville.

Perinteisesti nuorisotyö pienenä, joustavana ja puitelailta väljästi ohjattuna kunnan toimialana on ollut keskeinen toimija monialaisessa yhteistyössä. ”Monialaisen yhteistyön

virittelijän rooli on nuorisotyölle luonteva. Mikäli pieni toimiala haluaa edistää tärkeäksi kokemiaan asioita kunnassa, niitä pitää ajaa ja hoitaa yhdessä.” (Määttä & Tasanko 2012, s. 30 hieman muokattuna.) Toisaalta nuorisotyö on myös joutunut perustelevaan ja puolustamaan olemassaoloaan ja tehtäviään. Vaarana on ollut joustavan ja aktiivisen roolin vuoksi työrukkasen rooli erilaisissa monialaisissa ryhmissä ja tehtävissä. Myös eri konteksteissa tehdyssä nuorisotyössä saatetaan törmätä paikallisten odotusten ja kansallisen ohjauksen ristiriitaan. Esimerkiksi opetuspuolella etsivä nuorisotyöntekijä on saattanut toimia koulunkäyntiavustajan, kuraattorin tai opinto-ohjaajan tehtävissä paikkaamassa puuttuvia resursseja (Puusniekka & Auruksenaho 2016, 23).

Koska nuoren luottamus yksittäisiin työntekijöihin sekä heidän edustamiinsa palveluihin on edellytys nuorisotyön onnistumiselle nuoren tukemisessa ja ohjaamisessa, luottamuksen syntymisen institutionaaliset edellytykset nousevat monialaisessa yhteistyössä väkisinkin huomion kohteiksi. Osa sosiaalityöntekijöiden kanssa yhteistyötä tekevästä nuorisotyöntekijöistä on kokenut, että nuorille sosiaalityö voi edustaa viranomaisvaltaa tai jopa pakkokeinoja. Silloin ammatillinen yhteistyö vaikeuttaa luottamuksen syntyä myös nuorisotyön kanssa. (Andersson 2018, 143.) Etsivät nuorisotyöntekijät korostavatkin vuorovaikutustilanteissa mielellään roolinsa epämuodollisuutta ja sitä lähtökohtaa, että nuoren yhteistyö etsivän kanssa perustuu vapaaehtoisuudelle (Puuronen 2014, 20–21, 25–26). Myös työpajoilla olevien nuorten kokemuksia tutkittaessa on tuotu esille, kuinka valmentajien ja nuorten molemminpuoliseen luottamukseen perustuva turvallinen, häpeästä vapaan ilmaisen mahdollistava ilmapiiri on edellytys sille, että suhdetehojainen tuki toimii vahvistavasti (Wrede-Jäntti 2018, 87). Päihteidenkäyttäjien parissa tehtävää palvelutyötä tutkittaessa taas on havaittu, että kontrollifunktion julkilausuttu poissaolo avaa työntekijöille uudenlaisia mahdollisuuksia vaikeassa asemassa olevien asiakkaiden luottamukselliseen kohtaamiseen (Perälä 2015, 111).

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry:ssä ja sittemmin Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry:ssä tehtiin vuonna 2019 kyselyt etsiville nuorisotyöntekijöille sekä työpajatoimijoille liittyen Ohjaamo-yhteistyöhön (Pietikäinen 2019). Kyselyjä käsitellään tässä esimerkkinä monialaisesta yhteistyöstä ja sen merkityksestä ja haasteista etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan näkökulmista.

Toteutettu Ohjaamo-yhteistyö on käytännössä varsin moninaista, ja se rakentaa ja tukee yhteisiä tuki- ja ohjausprosesseja. Yhteistyön myötä muiden palveluiden kynnysten koettiin madaltuneen, ja tämä on vauhdittanut nuorten tilanteiden edistämistä. Vastaajat painottivat, että Ohjaamoilla, etsivällä nuorisotyöllä ja työpajoilla on omat tehtävänsä, mutta niiden tulee toimia keskenään tiiviissä yhteistyössä. Kyselyjen perusteella selvä enemmistö työpajatoimijoista toivoo yhteistyön tiivistyvän Ohjaamojen kanssa. Erityisesti he toivovat, että nuoria ohjattaisiin työpajoille. Työpajat ja Ohjaamot haluttaisiin nähdä yhä useammin samoissa verkostoissa muodostamassa tilannekuvaa mahdollisista palvelupuutteista ja

kehittämisen tarpeista sekä hahmottelemassa paikallista palvelutarjontaa koskevia yhteisiä suunnitelmia. Etsivät nuorisotyöntekijät näkevät toiminnassaan suhteessa Ohjaamoihin enemmän päällekkäisyyttä kuin työpajatoimijat. Osa etsivistä erityisesti pienemmissä kunnissa kokee, että heidän työpanostaan käytetään Ohjaamoissa liiankin vahvasti suhteessa heidän resursseihinsa. (Pietikäinen 2019.)

Sekä etsivät että työpajatoimijat ovat huolissaan, tavoittavatko ja palvelevatko Ohjaamot riittävästi haasteellisessa elämäntilanteessa olevia nuoria. Työntekijät kantavat huolta myös siitä, kuinka kattavasti kokonaisvaltaista kohtaamista, nuorilähtöisyyttä ja nuoruutta erityisenä elämänvaiheena korostavat nuorisotyölliset arvot ja toimintatavat luonnehtivat Ohjaamo-toimintaa nyt ja tulevaisuudessa ja ilmentyvätkö ne muutenkin kuin nuorisotyöntekijöiden säännöllisen läsnäolon kautta. Heidän näkökulmastaan sosiaalipalveluilla tulisi olla vahvempi rooli Ohjaamoissa. Myös terveyspalvelut, etenkin päihde- ja mielenterveyspalvelut, olisi hyvä saada Ohjaamoihin paremmin mukaan, jotta nuorten kokonaisvaltaisiin tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan. Etsivän nuorisotyön, työpajatoiminnan ja Ohjaamon tehtäviä ja rooleja on syytä tarkastella paikallisesti yhdessä ja hakea sitä kautta alueellista palveluverkostoa ja nuoria parhaiten tukevat ratkaisut. (Pietikäinen 2019.)

Vuosittaisissa opetus- ja kulttuuriministeriön ja aluehallintovirastojen kyselyissä on tarkasteltu yhteistyön sujuvuutta etsivässä nuorisotyössä ja työpajatoiminnassa. Etsivän nuorisotyön yhteistyön sujuvuutta eri tahojen kanssa tarkasteltiin asteikolla 1–5 (1 = välttävä; 5 = erinomainen). Keskiarvona vuonna 2019 oli 3,6. Parhaiten yhteistyö sujui muiden organisaatioiden etsivien nuorisotyöntekijöiden, nuorisotoimen, nuorten työpajojen sekä liikunta- ja vapaa-ajan palvelujen kanssa. Edelleen yli keskiarvon arvion yhteistyön sujuvuudesta etsivän kanssa saavat aikuissosiaalityö ja puolustusvoimat (molemmat 3,9) sekä peruskoulu ja työhallinto (molemmat 3,8). Nämä kaikki ovat tunnetusti keskeisiä yhteistyökumppaneita etsivälle nuorisotyölle. Parannettavaa yhteistyön sujuvuudessa olisi erityisesti alle 3,5 keskiarvon saaneiden lukion, terveyspalvelujen, päihdehuollon, Kelan, poliisin sekä järjestöjen kanssa. (Bamming & Hilpinen 2020a, 30.)

Työpajatoimijoiden arviot yhteistyön sujuvuudesta eri toimijoiden kanssa saivat saman keskiarvon kuin etsivässä nuorisotyössä eli 3,6 asteikolla 1–5. Keskiarvon 4 tai sen yli sujuvuudessa saivat etsivä nuorisotyö, nuorisotoimi, sosiaalitoimi, Nuotta-valmennus, työhallinto, muut työpajat sekä ammatillinen oppilaitos. Lisäksi yli keskiarvon yhteistyön sujuvuudessa saivat liikunta- ja vapaa-aikapalvelut (3,9), nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, Ohjaamot sekä Rikosseuraamuslaitos (kukin 3,8) sekä mielenterveyspalvelut ja terveyspalvelut (kumpikin 3,7). Heikoimmat, alle 3,5 keskiarvon yhteistyön sujuvuudesta saivat lukio, kansalais-/työväenopisto, poliisi, puolustusvoimat sekä seurakunnan nuorisotyö. (Bamming & Hilpinen 2020b, 30.) Voidaankin pohtia, miksi yhteistyö lukion kanssa on keskimääräistä heikompaa sekä etsivässä nuorisotyössä että työpajoilla – ilmeisesti nuorten polut eriytyvät selkeästi siten, että koulutusvaihtoehtoista ammatilliset oppilaitokset korostuvat näiden

nuorisotyöllisten tukimuotojen piirissä olevien nuorten kohdalla joko tahona, josta nuoret tulevat tai johon he suuntaavat jatkossa.

Suhteessa nuorisotyön omaan kenttään erityisesti etsivä nuorisotyö on suhteellisen vakaassa ja arvostetussa asemassa esimerkiksi vahvemman valtiorahoitteisuutensa ansiosta. Vaikka rahoitusta onkin haettava joka vuosi ja kunnat saattavat käyttää tätä rahoituksen jaksotaisuutta määräraikaisten työsuhteiden perusteena, etsivän nuorisotyön tehtävää kuitenkin arvostetaan esimerkiksi poliittisissa päätöksenteossa. Tästä kertoo Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan kuuluva maininta, jonka mukaan “etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vahvistetaan”. Myös etsivän nuorisotyön rahoituksen siirtäminen kokonaan pois rahapelituloista yleisiin budjettivaroihin vuoden 2022 talousarvion valmistelun yhteydessä voidaan nähdä merkinä valtiovallan sitoutumisesta toiminnan pitkäjänteiseen kehittämiseen.

Kentän kokemus oman työn arvostuksesta osana muita nuorten palveluja vaihtelee paikkakunnittain ja osin varmasti työntekijöittäinkin. Tässä on erään työpajatoimijan tiivistys työpajatoiminnan arvostuksesta kunnassaan:

Uusia toimintoja (työpajoja, ohjaamo) ollaan kyllä järjestämässä ja puheissa alle 30 v työttömyys on kärkihankkeita, mutta käytännön tasolla arvostus on toisinaan heikohkoa; sovarituloksistamme ei olla juurikaan kiinnostuneita esimiestasolla, vaikka mielestämme juuri ne kertovat sen, missä olemme onnistuneet ja missä on vielä kehitettävää. Nuorten työpajaohjaajille pyritään säilyttämään lisää työtä ja vastuuta ilman palkanlisää, ja kuitenkin tieto siitä, mitä arkipäivän työmme sisältää, on aika heikohkoa. Sidosryhmät ja yhteistyökumppanit (esim. etsivä, sosiaali-toimi, terveyspalvelut, paikallinen ammattikoulu) kyllä tuntuvat tunnistavan työpajatoiminnan hyödyllisyyden ja tietävät palvelusta, ja kunnan osallisuusprojektitoimija halusi nimenomaan työpajanuorten näkemyksiä, joten katson siinä mielessä aseman ja arvostuksen olevan hyvä. Lisäksi työpajoilla nuorten kanssa toimivien työsuhteet ovat vakinaisia toiminnan rahoitusperusteisuudesta huolimatta, joka takaa toiminnan jatkuvuuden ja työntekijöiden pysyvyyden -> kertoohan se arvostuksesta. (Vastaus Sovari-mittarin kehittämistä koskevan kyselyn 9/2020 kysymykseen: Minkälainen asema ja arvostus nuorten työpajatoiminnalla on mielestäsi kunnassanne?)

Yllä oleva lainaus osoittaa, että työn arvostusta punnitaan laajasti kunnan päätöksenteon, esihenkilöiden sekä yhteistyötahojen näkökulmista. Keskeisten ammatillisten yhteistyökumppanien, kuten etsivien, sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden sekä oppilaitosten henkilöstön, arvostus koetaan ensiarvoiseksi. Verkostoyhteistyön sujuvuudesta riippuvaiset työntekijät saavat käsityksen itsestään toimijoina – ja ehkäpä jopa ratkaisevan osan ammatillista identiteettiään – suhteessa verkoston muihin työntekijöihin. Myös nuorten näkemykset ja arvostus ovat etsiville ja työpajatoimijoille keskeistä. Heidän kokemuksensa mukaan työn arvostukseen vaikuttaa vahvasti se, miten hyvin ja läheltä työ tunnetaan; siksi jatkuva tiedottaminen, työmuotojen esillä pitäminen ja markkinointi nähtiin tärkeäksi. (Määttä 2021.)

Maria Tapola-Haapala (2011, 124) on tutkinut sosiaalityön asemaa, joka näyttäytyy usein altavastaajana esimerkiksi suhteessa lääketieteen ja oikeustieteen edustajiin. Ilmiön taustalla voi olla “perinteinen, varmaa asiantuntijuutta ja tietämystä korostava tietokäsitys, joka ei salli asioiden kyseenalaistamista ja yhdessä pohtimista”. Profession hierarkian huipulle asettuvilla ammattikunnilla voi katsoa olevan käytössään sellaisia arvokkaina pidettyjä tiedollisia resursseja, joita kasvokkaiseen kohtaamiseen ja jatkuvaan dialogiseen neuvotteluun perustuvaa työtä tekevillä on vähemmän. Arvostetuimmiksi katsottujen “ammattikuntien sananvaltaa saattavat nykytilanteessa lisätä entisestään pyrkimys lääketieteellisten selitysten löytämiseen erilaisille ihmiselämässä ilmeneville ongelmille kuten myös juridisen näkökulman vahvistuminen”. Terveyspalvelujen rakenteet eittämättä tukevat tätä asiantilaa: esimerkiksi mielenterveyshoidon piiriin päästökseen on nuoren yleensä saatava lääkärin tekemä diagnoosi ja lähete, ja vasta ne mahdollistavat hoitosuhteeseen hakeutumisen. Kohdatessaan hoidollisia palveluita tarvitsevia nuoria on nuorisotyöntekijöidenkin ohjaustyössään siksi tukeuduttava näihin ammattilaisiin, joiden toimintaa ja yhteistyön rakentumista lainsäädäntö ohjaa nuorisotyötä huomattavasti vahvemmin.

Vaikka erot palkkatasossa ja työsuhteiden jatkuvuudessa voivat aiheuttaa jännitteitä nuorisotyön sisällä, on alalla todettu olevan myös vahvoja yhtäläisyyksiä ja yhteishenkeä (Kiilakoski ym. 2015, 133). Nuorisotyön yhteishenki muodostuu osin jaetuista koulutustaustoista, nuorisotyöllisten arvojen ja eetoksen sisäistämisestä, oman lainsäädännön arvostamisesta, alan työntekijöiden työnkuvia toisiinsa yhdistävistä tekijöistä, työntekijöiden kiertämisestä samoissa organisaatioissa ja tapahtumissa, mutta myös vastakkainasettelusta vahvemmin säädeltyjen ja siksi työn resursseihin kohdistuvien leikkausten uhalta paremmin suojassa olevien ammattikuntien kanssa (Andersson 2018, 142). Nuorisotyöntekijöistä on pussinpohjan häämöttäessä teknisesti helpompi päästä eroon kuin monista muista julkisella sektorilla työskentelevistä. Anderssonin (emt., 142) mukaan ruotsalaisessa nuorisotyössä tämä yhteistä kohtaloa koskevan epävarmuuden tuntu luo alan sisälle koheesiota, joka ilmenee jossain määrin myös “me vastaan he” -ilmapiirinä.

Samalla on syytä muistaa, että etsivän nuorisotyön, työpajatoiminnan ja esimerkiksi ammatillisen erityisopetuksen, sosiaalityön tai työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun parissa työskennellään usein yhteiskunnallisesti heikossa asemassa olevien nuorten kanssa, ja nuorten kasvun kokonaisvaltainen edistäminen on kaikkien näiden palvelujen laajalti jakama tavoite. Maria Tapola-Haapalan (2012, 124) mukaan yhteiskunnan luokkajaot sekä ikäryhmien välisiä suhteita määrittävät sosiaaliset rakenteet ja kulttuuriset käsitteellistykset saattavat vaikuttaa ammattikuntien kokemukseen asemastaan ja arvostuksestaan: tukea kaipaavien ja heidän kanssaan työskentelevien on monesti vaikeampi saada ääntään kuuluviin kuin lähempänä vallankäyttäjiä ja julkisuuden valokeilaa olevien tahojen. Työnkuvan kautta jaettu asemoituminen ja suhde valtahierarkiaan saattaa myös yhdistää eri palvelujen ammattilaisia toisiinsa. Kun työskennellään monesti heikommassa asemassa olevien nuorten parissa, tietoisuus tästä yhteisestä sosiaalisesti vahvistavasta, mutta haastavasta

yhteiskunnallisesta tehtävästä voi virittää yhteistyötä avittavia keskinäisen solidaarisuuden ituja toisiaan kohtaavien ammattilaisten välille.

3.3 MONIALAISEN YHTEISTYÖN TEESEJÄ

Koontina aiemmista tutkimuksista ja kokemuksistamme monialaisissa verkostoissa nostamme esille monialaisen yhteistyön teesit.

Nuorten palvelujen yhteistyö kunnissa on aivan välttämätöntä.

- Se tuottaa nuorille yksittäisiä palveluja paremmin saavutettavia ja osuvia palveluja sekä tukee heidän kasvu- ja elinolojaan ja tulevaisuuden mahdollisuuksiaan.
- Se vahvistaa ammattilaisten mahdollisuuksia toimia omassa tehtävässään ja toteuttaa ammatillista osaamistaan täysimääräisesti.

Monialainen yhteistyö edellyttää sitoutumista.

- Se edellyttää yksittäiseltä työntekijältä halua ja joustavuutta toimia yhteistyössä toisten ammattilaisten kanssa, myös eri tavalla toimivien ja ajattelevien kanssa. Se vaatii aikaa ja vaivannäköä.
- Organisaation/palvelun on kaikilla tasoilla oltava avoin tekemään yhteistyötä eri palvelujen kanssa; kullakin on omat työt ohjaavat tavoitteensa ja mittaristonsa.
- Monialainen yhteistyö ei aina ole helppoa. Välillä pitää sietää sitäkin, ettei oma panos ja osaaminen saa sille kuuluvaa arvostusta. Yhdessä työtä tehdessä arvostus yleensä kasvaa.
- Monialainen yhteistyö edellyttää esihenkilöiden vankkumatonta käytännön tukea työntekijälle sekä esihenkilöiden omaa sitoutumista ja panostusta yhteistyöhön yli hallintokuntarajojen.
- Myös kuntapäätäjien – toimialajohtajien ja poliittisten päättäjien – tuki monialaiselle yhteistyölle on välttämätöntä. Monen eri organisaation läpileikkaava toiminta ei löydä mielekkäitä uomiaan itsestään, vaan se vaatii strategista ja operatiivista johtamista sekä langat käsissään pitävää koordinointia.

Monialaisessa yhteistyössä tähdätään pitkälle.

- Kunnan nuorten palveluverkoston kartoittaminen (keitä kaikkia tässä on mukana) on tarpeellista jatkuvasti. Tämä tehtävä sopii nuorten ohjaus- ja palveluverkostolle tai vastaavalle toimijalle, olennaisena osana kunnan hyvinvointisuunnittelua ja ohjelmia. Mitä kokonaisvaltaisemmin kunnassa ollaan tietoisia kaikista toimijoista ja niiden nuorille tarjoamasta tuesta, sitä parempaa yhteistyötä voidaan tehdä.
- Nuorten palvelujen kehittäminen kokonaisuutena on olennaista, jotta sen tärkeät osat, kuten etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta, voivat toimia mielekkäästi.
- Vaikka ongelmiin tarttuva ja niihin ratkaisuja etsivä monialainen työskentely on usein mielekkästä, ei ole hyvä tarkastella nuoria pelkästään huolien ja ongelmien näkökulmista. Myös nuorten hyvinvointia edistävään ja voimavaroja vahvistavaan monialaiseen yhteistyöhön kannattaa panostaa.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Olemme tehneet ammattilaisten yhteistyötä koskevat ryhmähaastattelut kevään 2021 aikana kolmessa kunnassa. Kuuteen ryhmähaastatteluun osallistui yhteensä 26 ammattilaista.

4.1 KUNTIEN VALINTA JA ESITTELY

Hämeenlinna, Kitee ja Jyväskylä valikoituivat tutkittaviksi kunniksi erikokoisina ja maantieteellisesti hajautuneesti sijoittuneina. Meillä oli esiyymmärrystä, että näissä kunnissa toteutetaan melko laajasti ja mahdollisesti mielenkiintoisin tavoin monialaista yhteistyötä nuorten palveluissa, ja kaikissa tarkastelluissa kunnissa nuo palvelut ovat olleet muutosten ja erityisen kehittämisen kohteena. Hämeenlinnassa ja Jyväskylässä toimii myös nuorten palveluja yhteen kokoava Ohjaamo, kun taas Kiteellä Ohjaamo toimi joitakin vuosia, mutta ei toimi enää. Ennen ryhmähaastatteluja tutustuimme kuntien nuorten palveluihin – erityisesti etsivään nuorisotyöhön sekä nuorten työpajatoimintaan – pääasiassa tilastotietojen ja verkkosivuilla olleiden esittelyjen avulla. Lisäksi kumpikin meistä tunsu osan toimijoista ennalta. Esittelemme kuntia lyhyesti nuorisotyöpainotteisesti.

Jyväskylä on asukasluvultaan (08/2021: 144 146 hlöä) seitsemänneksi suurin Suomen kunnista ja tunnettu opiskelukaupunkina, eikä syyttä: peräti liki 38 prosenttia kaikista asukkaista on alle 29-vuotiaita, ja 20–28-vuotiaiden suhteellinen osuus on huomattavasti suurempi kuin useimmissa muissa kunnissa (LSSAVI 2021, 39). Pinta-alaltaan Jyväskylä on 1 466 km², josta 295 km² on vesistöjä. Väestötiheys on 122 asukasta neliökilometrillä. Vuonna 2009 Jyväskylän maalaiskunta ja Korpilahti liittyivät Jyväskylään.

Nuorisotoimen nettokäyttömienot olivat vuonna 2019 yhteensä 5,84 miljoonaa euroa (yhtä nuorta kohden 108 euroa). Jyväskylässä etsivää nuorisotyötä tehdään sekä kunnan omana toimintana (11/12 työntekijää) että ostopalveluna päihde- ja mielenterveyshaittojen ehkäisyyn ja hoitoon keskittyneeltä, työvalmennuksenkin palveluita tarjoavalta Sovatek-säätiöltä (3 työntekijää). Kunnan etsivät työskentelevät nuorisopalvelujen organisaatiossa, joka kuuluu kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluihin. Samaten kunnan nuorisopalvelujen omaa toimintaa on alueen työpajatoimijoista suurin, Nuorten taidetyöpaja, jonka sisällä on niin erilaisia arjentaite- kuin työelämäpajojakin. Lisäksi Jyväskylässä toimii useampia työpajatoimintaa tarjoavia järjestöjä, joista yksi on edellä mainittu Sovatek.

Hämeenlinna on asukasluvultaan noin puolet Jyväskylän asukasmäärästä ja Suomen 14:nneksi suurin kunta. Alle 29-vuotiaita on väestöstä noin 30 prosenttia. Pinta-alaltaan Hämeenlinna on 2 032 km², josta 246 km² on vesistöjä. Väestötiheys on 38 asukasta neliökilometrillä. Vuonna 2009 Hauho, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos liittyivät Hä-

meenlinnan kaupunkiin. Tätä ennen Hämeenlinnan maalaiskunta ja Vanajan kunta oli liitetty pääosin Hämeenlinnaan ja osa naapurikuntiin.

Nuorisotoimen nettokäyttömenot olivat vuonna 2019 yhteensä 1,08 miljoonaa euroa (yhtä nuorta kohden 54 euroa). Kaikki Hämeenlinnan etsivät (5 työntekijää) työskentelevät kunnan alaisuudessa osana varhaiskasvatuksen ja koulutuksen palveluihin kuuluvia nuorisopalveluja. Hämeenlinnassa kaikki nuorille tarkoitettu työpajatoiminta on järjestöjen pyörittämää: Hämeen Setlementti ry:llä on Duunaamo-työpaja, Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys ry:llä työpajat Tikki ja Reki ja Luotsi-säätiöllä useita yksiköitä. Kunnalla ei ole omia työpajoja. Duunaamo on keskittynyt arjen hallinnan sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksien vahvistamiseen moninaisten toimintamahdollisuuksien (esim. käsityö- ja kuvataide-, kahvila-, musiikki-, it-tehtävät) avulla; Tikissä voi työskennellä mm. piha- ja puutarhatöiden, polkupyörien, kierrätyksen, keittiötöiden sekä lasten ja nuorten ohjauksen parissa; Reki-pajalla toimitaan esimerkiksi keittiö-, kotityöpalvelu- ja asiakaspalvelutehtävissä.

Kitee on hieman yli 10 000 asukkaan kunta Pohjois-Karjalassa. Se on pinta-alaltaan suurempi kuin Jyväskylä eli 1 724 km², josta 471 km² on vesistöjä. Väestötiheys on kuitenkin vain alle kahdeksan asukasta neliökilometrillä. Alle 29-vuotiaita Kiteellä on noin 20 prosenttia.

Nuorisotoimen nettokäyttömenot olivat Kiteellä vuonna 2019 yhteensä 304 080 euroa (yhtä nuorta kohden 151 euroa). Kiteellä on yksi etsivä nuorisotyöntekijä, joka työskentelee kunnan vapaa-aikapalvelujen kokonaisuuteen kuuluvissa nuorisopalveluissa. Lisäksi hän työskentelee päivän viikossa ammattiopistossa kuraattorina. Nuorten työpajatoimintaa Kiteen kaupunki järjestää yhdessä Honkalampi-säätiön kanssa. Työpajalla voi tehdä tehtäviä metalli-, kokoonpano-, auto-, puu-, entisöinti-, kiinteistö-, puutarha-, toimisto-, tekstiili-, keittiö- ja puhdistuspalveluosastoilla.

4.2 HAASTATTELUIEN TOTEUTUS JA TEEMAT

Kussakin kunnassa haastateltiin kahta ryhmää: etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan toimijoita sekä muita sellaisia nuorten palvelujen toteuttajia, jotka tekevät yhteistyötä etsivien ja työpajojen kanssa. Lähetimme kutsut sähköpostitse muun muassa netistä etsimillemme työntekijöille. Niissä kuvattiin tutkimusta tähän tapaan: “Teemme Kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskuksesta katsasta monialaisesta yhteistyöstä nuorten palveluissa muutamassa kunnassa, ja olemme valinneet teidän kuntanne yhdeksi lähemmän tarkastelun kohteeksi. Erityisesti tarkastelemme, kuinka ammattilaiset hahmottavat yhteistyötä eri tahojen kanssa ja miten palvelut saavuttavat nuoret ja nuoret saavuttavat palvelut. Haastattemme etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan väkeä ja lisäksi tavoittemme Ohjaamon tai nuorten ohjauksen ja palveluverkoston keskeisiä toimijoita etänä tehtävään

ryhmähaastatteluun eli teitä. Ehkä 4–6 henkeä olisi sopiva joukko haastatella ryhmänä. Olisiko tällainen etänä Teamsillä toteutettava ryhmähaastattelu (max 1,5 h) mahdollinen huhtikuun loppupuoliskolla? Parhaimmillaan se toimii yhteistyön kehittämisen foorumina teille itsellekin.”

Haastatteluihin osallistui kaikkiaan seitsemän etsivää nuorisotyöntekijää, kuusi työpaja- valmentajaa sekä yksi nuorisotyön toimialapäällikkö. Muista nuorten palvelujen toteutta- jista haastateltiin TE-asiantuntijoita, työllisyyspalvelujen valmentajaa, sosiaalihojaajia tai -työntekijää, hankepäällikköä, Ohjaamo-koordinaattoreita sekä ammatillisten oppilaitosten opinto- ja uraohjaajia sekä työllisyyden kuntakokeilun omavalmentajaa.

Erottamalla nämä ammatillaiset eri ryhmiksi saimme kuhunkin haastatteluun sopivan alle kahdeksan hengen ryhmän, jossa kaikilla osallistujilla oli tilaa pohtia ja puhua haastattelun teemoista. Toisaalta erottaminen antoi ehkä tilaa myös kehittämistä koskevien näkökulmien esiin nostamiselle. Kunkin kunnan etsivien nuorisotyöntekijöiden ja työpajatoimijoiden yhdistäminen samaan haastatteluun mahdollisesti lisäsi näiden keskinäistä vuorovaiku- tusta. Haastatteluissa käsiteltiin nuorten tarpeita kunnassa ja sen eri alueilla, palvelujen riittävyttä ja puutteita, yhteistyötä eri toimijoiden kanssa yksilöidysti sekä toimivia käy- tänteitä. Haastattelurunko on liitteessä 1.

Jälkikäteen tarkasteltuna haastateltavia tavoitellessa olisi ollut tarpeen pyytää mukaan joitakin terveydenhuollon työntekijöitä. Toki Ohjaamojen kautta ammatillaisia etsiessä heitäkin olisi voinut haastatteluihin saada, mutta näin ei käynyt. On myös mahdollista, että vaikka olisimme heitä aktiivisesti tavoitelleetkin, he eivät olisi pystyneet osallistumaan. Haastatteluista tehtiin muistiot, ei sanatarkkaa litterointia. Tulososiossa haastateltujen näkemykset ja kokemukset esitellään sinisellä ja niitä tiivistetään ja tulkitaan leipätekstillä.

5 HYVÄ YHTEISTYÖ NUORTEN PALVELUISSA

Kysyimme haastatteluissa, miten työntekijät kuvaisivat hyvää yhteistyötä. Mitkä tekijät kertovat toimivasta yhteistyöstä? Jyväskylässä painotettiin, että toisen työn arvostaminen on hyvän yhteistyön kulmakivi. Hyvän yhteistyön kehittämiseen tarvitaan aikaa ja rakenteita. Jotta yhteistyö todella toimii, se edellyttää luottamusta – ja luottamus puolestaan ei synny itsestään, vaan sen katsotaan tarvitsevan pohjakseen tietoa toisten työnkuvista ja palveluista.

Hyvä yhteistyö on sitä, että tiedetään toisten työ ja palvelut niin hyvin, että voidaan luottaa toisen tekemän arvion oikeellisuuteen. Työpajan ja etsivän nuorisotyön yhteistyö koetaan todella hyväksi. Pajalle ohjautuu etsivästä oikea-aikaisesti nuoria. Pajalta myös saattaen vaihdetaan etsiville, ja etsivät tulevat esittelemään työtään pajalle. Kaupungin ja Sovatekin yhteistyö sujuu hyvin.

Oulun Byström monialaisuudessaan ja -puolisuudessaan on hyvä tavoite, matka siihen suuntaan on alkanut Jyväskylässä, mutta se on kivikkoisen. Nuortentalo (jossa toimii Ohjaamo, nuorisovastaanotto, J-nappi sekä etsiviä nuorisotyöntekijöitä) voisi edistää yhdessä tekemistä ja kasvokkaista, nuorille tarjottavaa yhteistä palveluohjausta.

Hämeenlinnan näkökulmasta hyvä yhteistyö on tarvelähtöistä.

Keskiössä on silloin asiakas, ja luotetaan siihen, että asiakas on kaikissa tilanteissa lopulta oman elämänsä asiantuntija. Samalla luotetaan niiden työntekijöiden ammattitaitoon ja sanomaan, jotka jakavat arkea asiakkaan kanssa ja jotka näkevät käytännön toimintaa ja toimintakykyä. Kentän ääni otetaan tosissaan ja asiat tehdään oikeasti yhteistyössä niin, että esimerkiksi työpajavalmentaja osaa hyödyntää sosiaalityön taitoa paperi- ja raha-asioiden hoitamisessa, ja sosiaalityö ottaa tosissaan sen, että pajalla osataan tehdä pystyvyyden rakentamista ja kannustamista.

Idealina toistuu myös jyväskyläläisten esille nostama luottamuksen teema: toimivassa monialaisessa yhteistyössä yhden palvelun työntekijän ei tarvitse tehdä kaikkea itse, kun hän ymmärtää kunkin työroolin vahvuudet ja osaa hyödyntää toisen antia myös oman palvelun tavoitteiden täyttämiseksi silloin, kun se on asiakkaan kannalta parasta. Hämeenlinnassa koetaan, että...

...yhteistyön ei pitäisi olla henkilösidonnaista, jolloin se voi tyssätä työntekijöiden vaihtuessa. Onnistunut yhteistyö vaatii myös pientä joustoa omista rooleista ja asiakaspalveluhenkisyttä; ei tarvitse olla niin tarkka

kuuluuko asia juuri minulle vai ei. Hyvään yhteistyöhön otetaan mukaan myös nuorten omat verkostot. Palvelujen yhteistyön keskiössä on nuoren kohtaaminen, kuulluksi tuleminen ja keskittyminen nuoren asiaan ohjauksessa.

Hyvä monialainen ja poikkihallinnollinen yhteistyö edellyttää laajassa kunnassa myös selkeitä yhdyshenkilöitä, jotta ollaan tietoisia, keihin ottaa yhteyttä ja missä mennään. Ohjaamoverkoston kuukausittaiset palaverit ovat tärkeä paikka eri ilmiöiden, tarpeiden havaitsemiseen sekä yhteistyön kehittämiseen.

Kiteellä kunnan pienuus koetaan vahvuutena, koska silloin tunnetaan toiset työntekijät ja nuoretkin. Hyvän yhteistyön tavoiterima voidaan pienessä kunnassa asettaa korkealle: siihen, ettei kunnassa ole käytännössä lainkaan palvelujärjestelmän ulkopuolella olevia nuoria. Tavoitteena on, että kaikki ammatilliset vastuualat tulevat rajapintojaan myöten katetuksi niin eheästi, ettei putoamisen paikkoja jää. Kun aukot on tilkitty, voidaan yhteistyöverkostoissa keskittyä varmistamaan palvelujen välisten siirtymien sujuvuus takaamalla sen vaatima aika- ja huomioresurssi.

Hyvä yhteistyö nuorten palveluissa on sitä, että kun nuori tulee palveluun, joku on jo ottanut koppia nuoresta eikä palveluista tippuneita nuoria ole tai niitä on harvoin. Toimivassa yhteistyöverkostossa tiedetään, missä kukin nuori on ja että hänellä on riittävät tukitoimet.

Verkostoyhteistyössä kiinnitetään huomiota kunkin palvelun oikea-aikaisuuteen ja tarpeellisuuteen, ja kohdennetaan näin resursseja tehokkaasti. Muihin toimijoihin ollaan aktiivisesti yhteydessä tarpeen mukaan heti yhteistyön alkaessa, nuoren suostumuksella. ”Kiteen mallissa” korostuu kiireetön saattaen vaihtaminen, jossa nuorelle annetaan aikaa kiinnittyä uuteen palveluun. Tärkeäksi koetaan myös ammattilaisten seurantarhmat, joissa vaihdetaan kuulumisia ja ideoita ja käydään keskustelua.

Etsivien ja työpajojen näkökulmasta monialaista yhteistyötä tukee se, että heidän omat työtehtävänsä tunnetaan palveluissa ja myös nuorta koskevaa arkista tietoa ja arvioita kuullaan ja arvostetaan. Hyvässä yhteistyössä kunkin tahon hiljaisesta – ja toisille usein näkymättömästä – tiedosta tehdään kuuluvaa ja vaikuttavaa ottamalla se aktiivisesti käyttöön ja hyödyntämällä sitä säännöllisesti niin yksittäisten nuorten tilanteissa kuin rakenteellisen tason kehittämisessä.

6 NUORTEN PALVELUJEN PUUTTEET JA NIIDEN VAIKUTUKSET AMMATTILAISTEN TOIMINTAAN

“Nuoret tarvitsevat lempeyttä ja lujuuutta, korjaavaa kasvatustyötä, rinnalla kulkemista ja selkeitä palvelupolkuja”, tiivistettiin Hämeenlinnassa. Nyt palveluihin pääsemisessä ja selkeissä palvelupoluissa on haastattelemiemme työntekijöiden mukaan vielä parannettavaa. Useimmat ammattilaisten kokemat nuorten palvelujen puutteet koskivat terveyspalveluja, erityisesti mielenterveyspalveluja. Niiden katsottiin olevan tarpeisiin nähden alakanttiin resursoituja, hankalasti saatavilla, mutta myös osin nuoren ja muun palvelujärjestelmän kannalta huonosti toimivia: nuoren tarpeita ei kuulla riittävästi, ja nuori laitetaan nopeasti muihin palveluihin. Juuri tästä usein julkisuudessakin kuullusta palvelujen puutteesta johtuen haastatteluihin olisi ollut hyvä saada myös terveydenhuollon näkökulmia.

Etenkin monet etsivät nuorisotyöntekijät ja työpajavalmentajat kokevat mielenterveyspalveluiden tarjonnan vähäisyyden ja toimimattomuuden kuormittavan tällä hetkellä heidän työtään ja aiheuttavan nuorille kohtuuttomia tilanteita. Palveluihin pääsyä joudutaan odottelemaan nuorten kanssa pitkiä aikoja, ja kun toivotun palvelun ovet viimein näyttävät aukeavan, nuorta saatetaankin taas ohjata sieltä muualle. Sen varmistaminen, että nuori osaa ja jaksaa hakeutua uuteen palveluun kertomaan jälleen henkilökohtaisia tietoja terveydestään uusille työntekijöille, lankeaa usein etsivien nuorisotyöntekijöiden tai työpajavalmentajien harteille.

Jyväskylän etsivien ja työpajavalmentajien mukaan nuoret joutuvat odotamaan monia kuukausia psykiatrian poliklinikan lääkäriaikoja. Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja ei myöskään ole saatavilla tarpeeksi. Nuoret eivät tarvitsisi esimerkiksi masennukseen aina juuri psykiatrian poliklinikan asiakkuutta, sillä olotila voisi helpottua kevyemmälläkin tuella. Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiksi työntekijät laskevat ennen kaikkea terveysasemien depressiohoitajat, mutta heidän resurssinsa ovat niin kuormittuneet, että heidänkin palveluihinsa voi Jyväskylässä joutua jonottamaan useita kuukausia. Kun lopulta asiakkuus käynnistyy, on käyntien määrä rajallinen ja vain tietyksi ajaksi, mikä ei aina riitä ongelmien ratkaisemiseen. Nuorten tilanteet ovatkin usein pitkälle kriisiytyneitä, kun tarpeellisia mielenterveyspalveluita ei ole saatu ajoissa. Etsivän nuorisotyön ja työpajojen työntekijät kysyvätkin, pitääkö nuoren tilanteen mennä pitkälle ennen kuin minkäänlaista apua voi saada.

Mielenterveyspalveluissa edellytetään nuorilta kykyä sanoittaa tarpeitaan ja sinnikkyyttä, mitä kaikilla ei ole. Lisäksi usein edellytetään päihitteettömyyttä, vaikka mielenterveyden

tukeminen auttaisi vähentämään päihteiden käyttöä (kaksoisdiagnoosidilemma ja pois-käännyttämisen kulttuuri). Jotta askeleet päihteetöntä elämäntapaa kohti olisivat nuorten ulottuvilla, tarvittaisiin sellaisia paikallisesti tuotettuja mahdollisuuksia, jotka eivät katoa välittömästi sen perusteella, että nuorella on päihteiden käyttöä. Hämeenlinnan etsivät nuorisotyöntekijät ja työpajavalmentajat tiivistivät pulmia näin:

Nuori saattaa joutua odottamaan aikaa lääkärille yli kuukauden, ja vasta sen jälkeen hän voi päästä mielenterveyspalveluihin. Ne, jotka ovat päässeet palveluiden piiriin, ovat joutuneet usein tekemään sen eteen paljon töitä. Monelle huonossa kunnossa olevalle tämä ei ole mahdollista – pitäisi olla aina rinnalla joku taistelemassa puolesta. Kotiin vietäviä terveys- ja mielenterveyspalveluja tarvittaisiin, esimerkiksi kotitiimi, joka pääsisi jalkautumaan nuoren kotiin.

Jos nuorella on päihdetaustaa tai vain satunnaista kannabiksen käyttöä, ovet sulkeutuvat mielenterveyspalveluihin eikä terapiaan pääse. Aluksi vaaditaan ehdotonta päihteettömyyttä ja puhtaat seulat, vaikka juuri päihteettömyyteen voisi saada välineitä mielenterveyden ammattilaisia tapaamalla – pääsisi käsittelemään niitä tekijöitä, jotka osin ovat olleet johtamassa päihteiden käyttöön. Kaivattaisiin edes jotain vaihtoehtoista mielenterveyspalvelua ja rinnalla kulkevia palveluja siihen tilanteeseen, jolloin seulat eivät ole puhtaat.

Toinen palvelun kohderyhmä, jonka koetaan nyt jäävän ilman riittäviä palveluja, ovat nepsy-nuoret eli neuropsykiatrisista oireista kärsivät. Usein jopa työn ja koulutuksen ulkopuolisille suunnatut palvelut saattavat edellyttää nuorelta sellaista toimintakykyä ja sitoutumista, joka ei etenkään suurempien kaupunkien ammattilaisten mukaan ota nuorten tosiasiallisia lähtötilanteita – värittivät niitä sitten päihteet tai neuropsykiatriset erityispiirteet – tarpeeksi huomioon. Vaikka esimerkiksi Jyväskylässä on tarjolla starttipajatoimintaa Nuorten taidetyöpajalla (kaksi kahdeksan nuoren ryhmää), ei se haastattelemiemme monialaisten palvelujen ammattilaisten mukaan riitä vastaamaan kysyntään. Sekä entistäkin matalamman kynnyksen ryhmätoimintaan että kotiin jalkautuviin tukipalveluihin kaivataan huomattavaa, pitkäjänteistä lisäresursointia.

Jyväskylän monialainen ryhmä näkee myös, että työmarkkinoiden ulkopuolisten nuorten kuntouttavia paikkoja on Jyväskylässä liian vähän, eikä sosiaalista kuntoutusta ole saatavilla riittävästi. Nuorille tarvittaisiin nykyistä matalamman kynnyksen ryhmätoimintaa, johon ei tarvitse sitoutua. NEET-nuorten ja asunnottomien nuorten määrä on kasvanut. Tarvitaan lisää kotiin vietävää tukea, talous- ja velkaneuvontaa, rikosoikeudellista neuvontaa sekä palveluohjausta. Nuoret korostavat jutteluavun tarvetta. Tarvittaisiin tukihenkilötoimintaa sekä paikkoja, joissa voisi asioida päihtyneenäkin. Nyt asiat etenevät pitkälti hankkeilla, eivät perustoimintana.

Kiteellä koettiin haastatelluista kunnista vähiten nuorten palvelujen puutteita. Kaikki haastateltavat vaikuttivat jokseenkin yksimielisiltä siitä, että palvelutarjonnan määrä ja resurssit periaatteessa riittävät kohtaamaan kysynnän. Jatkossa Kiteellä panostukset pitää kohdentaa palvelujen välisen toiminnan sujuvoittamiseen ja toimijaroolien selkeyttämiseen.

Kehittämistarvetta löytyy yksittäisissä asioissa. Ohjautumisen kohdalla pitäisi kaikkien toimijoiden skarpata. Nuorten profiloitumista harjoitteluun: kuka nuori on etsivän nuorisotyön asiakas ja mitkä ovat etsivän työtehtäviä, mikä taas kuuluu oppilaitokselle. Verkoston työntekijöissä on vaihtuvuutta ja se myös tuo toimijoiden välille epätietoisuutta toisten vastuualueista.

Palveluja ja hankkeita on, mutta verkostoyhteistyöhön pitäisi panostaa, rakentaa ja ylläpitää sitä. TE-palveluissa olisi hyötyä, jos olisi yksi asiantuntija, joka keskittyy nuoriin ja kävisi esimerkiksi oppilaitoksissa. Nyt nuorten ja muiden asioita hoitaa useampi TE-asiantuntija. Terveystieteiden palveluihin pääsee kunnassa melko nopeastikin, myös mielenterveyspalveluihin, mutta sieltä ei juurikaan saa tiivistä hoitosuhdetta. Nuoret ovat hyötöneet mielenterveysryhmistä, mutta päihderyhmiä ei ole nuorille.

Osin palvelujen saatavuuden ongelmat koskevat kuntien reunamilla asuvia nuoria, mutta alueelliset erot palvelujen saatavuudessa ja saavutettavuudessa koskevat myös sosiaaliekonomisesti heikompia alueita lähellä kaupunkien keskustoja. Julkisen liikenteen puutteet vaikeuttavat reunamilla tai liitoskunnissa asuvien nuorten mahdollisuuksia saada tarvitsemaansa palveluja.

Kulkeminen etäältä palveluihin on haastavaa laajassa Jyväskylässä. Toisaalta nuoret ovat Jyväskylän keskustan läheisyydessäkin, esimerkiksi Huhtasuolla, kiinni asuinpaikassaan ja henkisesti etäällä keskustasta.

Hämeenlinnan kantakaupungissa sijaitseva Ohjaamo tai muut palvelut eivät palvele onnistuneesti lammilaisia, tuuloslaisia, hauholaisia tai iittalalaisia nuoria, jotka eivät pääse kantakaupungin alueelle kovinkaan helposti. Julkinen liikenne on harvaa, painottuen kouluaikeihin, ja se rajaa myös näiden alueiden nuorten kouluttautumisen tai työn tekemisen mahdollisuuksia.

Kiteellä alueelliset erot palvelujen saatavuudessa tulevat näkyville erityisesti kuntaliitosalueiden kohdalla: esimerkiksi Kesälahdella, 35 kilometrin päässä Kiteen keskustasta, kaikki nuoret eivät aktivoitu tarvitsemiinsa palveluihin. Myös haja-asutusalueella ja taajamien ulkopuolella voi olla ongelmia tukipalveluiden saamisessa.

Palvelujen saatavuus vaihtelee kunnittain ja kunnan eri alueiden sisällä. Korona-aika on osaltaan lisännyt nuorten mielenterveyspalvelujen tarvetta. Osa hoitovajeista on syntynyt hoitojen siirtymisestä ja kasvokkaisten palvelujen vähenemisestä, osa koronan sosiaalisesta ja psyykkisestä kuormittavuudesta (Manu, Puuronen & Ranta 2021, 61–64; ks. myös Kinnunen 2020).

7 YHTEISTYÖN TOIMIVUUS JA KEHITTÄMISTARPEET

Tarkastelemme tässä osassa yhteistyötapoja sekä niiden toimivuutta erityisesti etsivän nuorisotyön ja työpajojen näkökulmasta, ja myös sitä, mitä muilla ammattilaisilla on sanottavanaan yhteistyöstä ja sen kehittämistarpeista yleisesti, mutta erityisesti etsivästä nuorisotyöstä ja työpajoista.

7.1 ETSIVÄN NUORISOTYÖN YHTEISTYÖ MUIDEN PALVELUJEN KANSSA

YHTEISTYÖ SOSIAALITYÖN KANSSA

Haastattelemamme etsivät nuorisotyöntekijät kokivat yhteistyön sosiaalitoimen työntekijöiden kanssa toimivan pääsääntöisesti sujuvasti. Etsivällä nuorisotyöllä ja sosiaalityöllä on monin paikoin yhteisiä kokoontumisia ja molemminpuolisia vierailuja, joissa toimintamallien ohella tutustutaan uusiin työntekijöihin. Etenkin Kiteen kaltaisessa pienessä kunnassa sosiaalityöntekijät ovat etsivälle nuorisotyöntekijälle mahdollisesti työpareja nuoria ohjattaessa, ja myös muissa kunnissa heidät koetaan läheisiksi kumppaneiksi. Jyväskylässäkin on toimittu työparimallilla, joskin yhteistyön katsotaan olevan ”kriisiluonteisempaa” kuin ympäröivillä pienemmillä paikkakunnilla. Etsivän nuorisotyön ja sosiaalityön yhteistyön koetaan palvelevan yhteistä päämäärää eli nuoren auttamista. Vaikuttaakin siltä, että etsivän nuorisotyön ja sosiaalityön toimintamallit ovat tarkastelukunnissa hioutuneet yhteensopiviksi ja toisiaan täydentäviksi.

Sosiaalityöntekijät ymmärtävät Jyväskylässä etsivän nuorisotyön toiminta-ajatuksen, ja kun toimijoiden keskinäiset roolit ovat käytännön työssä hahmottuneet hyvin, on yhteistyö tiivistä ja toisten antia osataan hyödyntää.

Hämeenlinnan sosiaali- ja kriisipäivystyksestä on saatu positiivisia kokemuksia: on saatu nuorille apua ja tuntuu, että etsivät nuorisotyöntekijät on otettu tosissaan ja heitä on kuunneltu hyvin. Toisinaan lastensuojelun jälkihuollosta tulee oma-aloitteisesti nuoria, jotka eivät saa tarvitsemaansa tukea jälkihuollosta, ja etsivät ottavat heidät vastaan, vaikka yleinen periaate on, että sosiaalityö vastaa heistä.

Kiteellä verkostoyhteistyö etsivän ja sosiaalityön välillä on luontevaa. Uudet sosiaaliohjaajat ja -työntekijät käyvät nuoriso- ja yhteisötilassa Linkillä tutustumassa toimintaan ja esittäytymässä. Etsivä on usein mukana nuorten sosiaalityön palaverissa, joissa mietitään, miten etsivä voi tukea nuorta arjessa.

TERVEYDENHUOLTO

Yhteistyö terveydenhuollon palvelujen kanssa on etsivässä nuorisotyössä aktiivista kaikissa kolmessa kunnassa. Kuitenkin sekä palvelujen että yhteistyön toimivuudessa etsivät ilmaisevat Kiteetä lukuun ottamatta huomattavia puutteita. Ne aiheuttavat huolia ja turhautumista esimerkiksi silloin, kun nuoret eivät mielenterveyspalvelujen resurssipulan tai muista syistä tekemien rajausten takia saa tarvitsemiaan palveluita, ja nuoria ohjataan siksi takaisin etsivään nuorisotyöhön odottamaan apua muualta.

Etsivään työhön ohjautuu Jyväskylässä nuoria keskimääräistä enemmän terveydenhuollosta, ja tätä selittää osin Sovatekin oma terveysneuvontapalvelu Visiitti sekä päihdelääketieteen poliklinikka, joka on tarkoitettu huumeita käyttäville ja seksityötä tekeville. Sieltä ohjautuu säännöllisesti palvelujen ulkopuolella olevia nuoria Sovatekin etsiville. Työssä tavoitetaan sellaisiakin nuoria, joilla ei ole vaikkapa puhelinta ja joita ei muuta kautta voida tavoittaa. Mielenterveyspalvelujen kuormituksen takia esimerkiksi kriisikeskus Mobilesta tai psykiatrian poliklinikalta saatetaan ohjata nuoria etsiville, joiden sitten tulee puolestaan auttaa nuoria vastaavien, mielenterveyttä tukevien palvelujen piiriin. Etsivä nuorisotyö on ainoa palvelu, johon pääsemistä ei tarvitse odotella pitkään.

Hämeenlinnassa ollaan usein tekemisissä nuorten omien terveysasemien palvelujen kanssa. Välillä on löydetty oikoreittejä ja nuoriin suopeasti suhtautuvia työntekijöitä. Keskussairaalan intensiiviyöryhmä on myös ollut tarpeen mukaan yhteydessä etsiviin.

Kiteen etsivällä on Siunsoten mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa aktiivista ohjausta kumminkin päin – etsivä tuntee vanhan työnsä kautta psykiatrisia sairaanhoitajia, ja yhteistyötä on tehty esimerkiksi nuorten ryhmätöiminnässä, jossa harjoiteltiin sosiaalisia taitoja ja osallisuutta. Keväällä 2021 käynnistyi Mind-ryhmä, jonka etsivä järjestää mielenterveys- ja päihdepalvelujen ohjaamille nuorille: sosiaalipedagogista hevostoimintaa yhdistettynä itsetuntemukseen ja mindfulness-harjoituksiin. Etsivä on myös mukana terveydenhuollon palavereissa, jos nuori sitä toivoo. Välillä tulee painetta paikata mielenterveyspalveluita, mutta lopulta nuorten kannattelu toteutuu kuitenkin yhteistyönä. Työtehtäviä ja työnkuvia on käyty läpi verkostossa, se tukee Kiteen yhteistyötä.

OHJAAMO

Yhteistyömallit etsivien ja Ohjaamon välillä ovat erilaisia kussakin kunnassa ja heijastelevat sitä, kuinka toimijat hahmottavat oman roolinsa, ominaisimmat kohderyhmänsä sekä paikallisten nuorten tilanteet ja tarpeet. Etenkin kun tarkastellaan etsivien nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä, on nähtävissä, että kunnan koko heijastuu monialaisten palveluverkostojen toivottavana pidettyyn luonteeseen. Pienessä kunnassa, kuten Kiteellä, Ohjaamon

olemassaolon ei koeta tuovan erityisiä hyötyjä, sillä yhteydet harvalukuisten toimijoiden välillä ovat valmiiksi mutkattomia muutenkin. Nuorten katsotaan saavan tarvitsemansa avun, kunhan he tulevat tekemisiin verkoston jonkun työntekijän kanssa, joka osaa auttaa alkuun tarvittavan avun löytämisessä. Mikäli Ohjaamon säännölliseen toimintaan ei löydetä riittävän monialaista, säännölliseen läsnäoloon sitoutunutta työntekijäjoukkoa, on riski, että Ohjaamon pyörittäminen tulee suurelta osin verkostoyhteistyön toimivuudesta muutenkin riippuvaisten nuorisotyöntekijöiden tehtäväksi.

Ohjaamo Kiteen etsivässä nuorisotyössä ja työpajatoiminnassa ei kaipeilla. Vuosina 2016–2017 käytiin läpi verkostoja ja huomattiin, että verkostotyö toimii ”äärettömän hyvin” ja verraten nopeasti. Jos nuori tarvitsee apua, niin nopeasti päästään verkoston jäsenten avulla kaivatun tuen ja palvelun piiriin. Siksi he kokevat, ettei Ohjaamo fyysisenä paikkana ole tarpeellinen. Jos jatkossa tulisi jonkinlainen haja-asutusaluemalli Ohjaamo-toiminnalle, silloin Kiteelläkin kuulostellaan, toimisiko se.

Muiden Kiteen ammattilaisten näkökulmasta Ohjaamo-toiminta olisi Kiteelläkin tarpeen, se voisi vahvistaa verkostoa ja yhteistyötä. Ohjaamo 2.0 ESR-hankkeen jälkeen Ohjaamo jatkui kunnan omana toimintana noin 1,5 vuotta. Sen sydämenä oli silloinen etsivä nuorisotyöntekijä.

Aiempi Ohjaamotoiminta Kiteellä onkin saattanut palvella nuoria tai konkreettista palveluohjausta enemmän juuri ammattilaisten keskinäistä yhteydenpitoa. On mahdollista, että Ohjaamon vetovastuu jäi Kiteellä liiaksi etsivän nuorisotyön harteille, ja siksi nuorisotoimen työntekijät eivät näe siihen panostamista tällä hetkellä oleelliseksi toisin kuin muut työntekijät. Etsivät saattavat kokea, että heidän työpanostaan käytetään Ohjaamoissa liiankin vahvasti suhteessa heidän resursseihinsa (ks. Pietikäinen 2019).

Isommissa kunnassa, Hämeenlinnassa, Ohjaamo koetaan selvästi tarpeelliseksi – ja se on tuonut etsivienkin hyödyntämiä mahdollisuuksia, kuten terveysneuvontapisteen nuorten ulottuville sekä tapaamistiloja ja hyödyllisiä kontakteja niin sosiaali- kuin työllisyyspalveluihin. Nuoret ovat Ohjaamotoiminnan ansiosta saaneet tarvitsemansa avun aiempaa nopeammin ja sujuvammin. Nyt (huhtikuussa 2021) monen toimijan ollessa etänä ja kuntakokeiluvalmistelun aiheuttaessa epä tietoisuutta työnkuvista, kaivattaisiin selkeyttä ja yhteisiä toimintamalleja. Etsivät ovat olleet paikalla säännöllisesti viikoittain, ja muiden palvelujen näkökulmasta tämä onkin hyvin toivottua, sillä etsivän nuorisotyön merkitys Ohjaamon nuorten hyvinvointia tukevan ”kärjen” ja yhteistyöverkostojen rakentamisen kannalta koetaan suureksi. Etsivien rooli Ohjaamon sisällä ohjaustyön arjessa on kuitenkin välillä hakenut paikkaansa – etenkin Ohjaamon jääminen hiljattain ilman selkeää koordinoijaa on heijastunut epä tietoisuutena toimijoiden työnjaosta. Mikäli muiden palvelujen saatavuudessa on ongelmia, kuten korona-aikana on ollut, etsivien työ Ohjaamossa on saattanut tuntua epätarkoituksenmukaiselta muiden palvelujen paikkaamiselta. Jos Ohjaamossa ollaan, ollaanko siellä tekemässä nimenomaan etsivää työtä vai tuuraamassa muita tahoja, kun Ohjaamossa ei ole vakituista henkilöstöä?

Jyväskylässä kysymys rajankäynnistä etsivien ja Ohjaamon välillä on jännitteisempää.

Ohjaamon koetaan olevan niin jyväskyläläisille nuorille kuin etsivälle nuorisotyöllekin tarpeellinen paikka, jonne nuoria on voitu ohjata ja josta he ovat saaneet apua monenlaisiin tilanteisiin. Etsivät ovat hahmottaneet asemansa suhteessa Ohjaamoon sinne ohjaavina tahoina, joiden ominaisimmat toiminnan tilat, kohderyhmät ja omat ohjautumisen kanavat kuitenkin löytyvät Ohjaamon ja muiden palvelujen ulkopuolelta. Etsivät nuorisotyöntekijät jättivät päivystämisen Jyväskylän Ohjaamossa aiemman kokeilun tasolle. Sittemmin Ohjaamossa on ollut nuorisotyöntekijöitä, jotka ovat huolehtineet nuorisotyön tontista.

Ohjaamon ja sitä laajemman kokonaisuuden, Nuortentalon, vetovastuussa olevat toimijat kuitenkin näkisivät etsivän nuorisotyön mielellään kiinteänä osana Ohjaamon sekä Nuortentalon palveluita ja auttamassa muitakin kuin NEET-statuksella olevia nuoria. Aluehallintovirastojen ohjaukseen koettiin näiltä osin tarkentamisen tarvetta.

Yhteistyö etsivien kanssa voisi olla nykyistä antoisampaa, sen toivotaan tiivistyvän Nuortentalossa, koska osa etsivistä on sijoittumassa sinne. Jyväskylässä etsivien nuorisotyöntekijöiden koetaan rajaavan tehtäviään enemmän kuin monissa kunnissa, eli he määrittelevät tarkasti, kenelle palvelu on ja mitä siinä tehdään. Työ on rajattu NEET-nuoriin. Tämä on jännitteinen asia. Nuortentalo voisi edistää yhdessä tekemistä ja kasvokkain, nuorille tarjottavaa yhteistä palveluohjausta. Aluehallintovirastot voisivat kiinnittää huomiota eri alueilla yhdenmukaiseen ohjeistukseen etsivän nuorisotyön tehtävistä.

OPPILAITOKSET

Suhteessa oppilaitoksiin etsivän nuorisotyön rooli vaikuttaa hahmottuvan hieman selkeämmin ja yksinkertaisemmin kuin monessa muussa kohdin, vaikka suurempien kuntien etsivät kertovatkin tehneensä erinäisiä rajoituksia siihen, minkä tahon kanssa ja miten toimivat säännöllisesti yhteistyössä. Sekä Hämeenlinnassa että Jyväskylässä etsivät painottavat toisen asteen oppilaitosten kanssa tehtävää yhteistyötä ja pyrkivät pitämään yhteistyön peruskoulujen kanssa rajattuna. Toisen asteen oppilaitosten kohdalla etsivät ovat tehneet päätöksen työskennellä vain opiskelunsa syystä tai toisesta keskeyttävien nuorten parissa. Oppilaitosten tarve sieltä puuttuvien palvelujen tai ylikäytettyjen resurssien paikkaamiseen koetaan kuormittavaksi ja etsivän nuorisotyön oman tehtäväkentän kannalta epätarkoituksenmukaiseksi. Jyväskylässä oppilaitosyhteistyö voisi etsivien mukaan kuitenkin olla paikoin tiiviimpääkin, jotta koulutuksen ulkopuolelle ajautumassa olevat nuoret onnistuttaisiin tavoittamaan mahdollisimman saumattomasti.

Merkittävänä kaikissa kunnissa pidetään sitä, että nuorten erotessa tai tullessa erotetuiksi oppilaitoksesta, oppilaitokset toimivat yhteistyössä etsivän nuorisotyön kanssa mahdol-

lisimman sujuvasti muistaen tehdä etsivään nuorisotyöhön asianmukaiset ilmoitukset opiskelupaikatta jääneistä ei-oppivelvollisista nuorista (ks. Nuorisolaki 1285/2016 11 §). Oppivelvollisten nuorten osalta ohjaus- ja valvontavastuu on nyt oppivelvollisuuden laajennuttua nuoren asuinkunnalla, jonka edustajan kanssa etsivät nuorisotyöntekijät voivat toimia yhteistyössä, kun se on nuoren tahdon ja edun mukaista.

Jyväskylässä etsivän työtä oppilaitoksen suuntaan on jouduttu rajaamaan vain opinnoista erotettaviin ja eronneisiin, sillä työn katsottiin aiemmin menevän usein muiden palvelujen paikkaamiseksi Jyväskylässä: vielä opiskelevia nuoria laitettiin oppilaitoksesta mielellään etsivän asiakkaaksi muiden palvelujen puuttuessa. Oppilaitosyhteistyö on sikäli tiivistä, että ilmoituksia eronneista tulee tasaiseen tahtiin opinto-ohjaajilta ja kuraattoreilta, ja kaupungin etsivästä nuorisotyöstä on omat yhteistyöhön nimetyt yhteistyöhenkilönsä. Etsivät toivovat, että heitä pyydetäisiin useamminkin mukaan huolikeskusteluihin, kun nuori erotetaan oppilaitoksesta.

Hämeenlinnassa on tehty rajanveto, että etsivä keskittyy peruskoulun jälkeiseen aikaan, sillä muuten yhteydenottoja saattaisi tulla liikaa. Etsivät nuorisotyöntekijät vetävät kuitenkin kaikille 9-luokkalaisten itsenäistymiseen liittyvän oppitunnin ja saavat näin naamansa tutuiksi nuorille. Ammattiopistoista Tavastialla koetaan olevan hyvät opintoohjain- ja tukipalvelut ja omaa tukipalvelua (esimerkiksi kaksi nuorisotyöntekijää), joten etsivien ei tarvitse tehdä töitä oppilaitoksen sisällä – vasta tippuessa opiskelijat ohjataan etsiville. Tavastian ohjauspiste on osoittautunut hyväksi työkaluksi selvittää nuorten kanssa eri tilanteita.

Kiteellä tilanne on sikäli toisenlainen, että etsivä nuorisotyöntekijä viettää säännöllisesti aikaa joustavan perusopetuksen 9. luokkalaisten kanssa ja toimii etsivän työnsä ohella toisen asteen oppilaitoksen kuraattorina. Lisäksi myös etsivän ominaisuudessa hänellä on viikoittaisia aikoja toisen asteen opiskelijoita varten, eikä erityisiä rajaamispaineita näillä kohdin tullut esille.

Kiteellä etsivä on säännöllisesti kerran kuukaudessa yhden päivän joustavan perusopetuksen Jopo-luokan (9. vuosiluokka) kanssa: ulkoilua, kokkisotaa, taidetta, yhteiskunnallisia asioita. Lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa etsivällä on kerran viikossa avoimet etsivän nuorisotyöntekijän miinit, joissa opiskelijat voivat pistäytyä ilman varattua aikaa. Syksyisin etsivä on mukana ryhmäytymispäivissä sekä erilaisissa tapahtumissa, esimerkiksi työnhakubuusteissa. Kun etsivä on kaksoisroolissa eli yhden päivän viikossa myös kuraattorina Riveriassa, roolit limittyvät luontevasti ja hän voi olla mukana oppilaitoksen arjessa.

Muut Kiteen ammattilaiset kokevat, että yhdistetty etsivän ja amis-kuraattorin tehtävä luo kiireen tuntua, mutta vuosina 2016–2017 tehdyt panostukset nuorisotyöhön, muun muassa etsivän nuorisotyöntekijän resurssi, näkyivät myönteisesti myös muissa nuorten palveluissa.

TE-PALVELUT JA TYÖLLISYYSPALVELUT

Jyväskylässä etsivillä on säännöllistä kokoontumista TE-palvelujen eri linjojen kanssa, samoin työllisyyspalvelujen kanssa on hyvää yhteistyötä. TE-työntekijöillekin nuori on selkeästi keskiössä – vaikka välillä näkemys nuorelle sopivista palveluista saattaa erota TE-palvelujen ja etsivien välillä. TE-palveluista tai työllisyysneuvonpidosta saatetaan kyseenalaistaa se, miksi juuri kuntouttava työtoiminta olisi nuorelle oikea-aikainen palvelu. He useimmiten kuitenkin uskovat niiden työntekijöiden arvioita, jotka toimivat tiiviisti nuoren kanssa. TE-palveluissa myös tiedetään hyvin, mitä etsivä nuorisotyö on.

Tässä Jyväskylän etsivien kokemuksessa toistuu sen merkitys, että nuoren kohdalla viranomaispäätöksiä tekevät työntekijät, tässä kohtaa TE-asiantuntijat, tuntevat etsivän työnkuvaa ja kuuntelevat etsivän arviota nuoren tarpeista, esimerkiksi sitä, millaiset aktiivitoimet sopisivat nuorelle. Nuorten palvelupolkuja hahmotetaan eri aloilla keskenään hieman erilaisista perspektiiveistä, ja niitä perustelevat keskustelut ovat monialaisessa yhteistyössä tärkeitä. Hämeenlinnassa etsivät ovat kokeneet kuntakokeilun alkuvaiheessa epätietoisuutta, keihin ovat yhteydessä. Nuorten etenemisen kannalta olennaisten päätösten tekijöitä ei aina ole löytynyt Ohjaamosta.

Hämeenlinnassa työllisyysasioiden selvittäminen on kuntakokeilun myötä muuttunut ja on nyt hieman hankalampaa: on epätietoisuutta siitä, kenelle etsivien olisi hyvä soittaa edistääkseen nuorten asioita. Olisi hyvä, jos esimerkiksi Ohjaamolla olisi paikalla aina joku, joka voisi selvittää nuoren vaihtoehtoja ja hoitaa esimerkiksi työkokeilun vaatimat viralliset asiat ja byrokraattiset järjestelyt.

Kiteellä etsivällä nuorisotyöllä on tiivis yhteistyö työllisyyspalvelujen kanssa: nuoria vaihdetaan saattaen kun nuori lähestyy 29-vuoden ikää. Työllisyyskoordinaattorin ja hankkeiden työvalmentajien kanssa mietitään yhdessä työllisyyden kysymyksiä. TE-palvelujen, tuetun työllistämisen linjalla ja TYP:ssä on tutut henkilöt, joiden kanssa yhteistyö on myös helppoa. Etsivä on usein verkostopalavereissa nuoren mukana.

KELA

Kaikkissa kunnissa Kelan kanssa toimimiseen on löydetty omat ja ilmeisen toimivat tapansa: Jyväskylässä se on yksi etsivän nuorisotyön hyvin tunteva työntekijä, jonka kanssa nuorten asioita on hoidettu yhdessä; Hämeenlinnassa Ohjaamo on tarjonnut tien Kela-yhteistyön syventämiseen; ja Kiteellä keskusteluyhteyteen tarvittavat siteit ovat rakentuneet työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelu TYP:n puitteissa.

Jyväskylässä etsiville tulee säännöllisesti ilmoituksia Kelasta. Kelaan on ollut aina suora linja ja tietty työntekijä, johon on voitu olla suoraan yhteyksissä puolin ja toisin. Nuotti-valmennuksen tila Jyväskylässä on kuitenkin

arvoitus, vaikka ajatuksena on, ettei päällekkäistä työtä tehtäisi etsivien ja Nuotti-valmentajien kesken.

Hämeenlinnan Ohjaamolla on Kela-kone, jossa nuorten asioita voidaan hoitaa vaihtuvien virkailijoiden ja nuoren kanssa.

Kiteellä Kela-yhteistyö toimii erityisesti TYP-palvelun kautta.

7.2 TYÖPAJOJEN YHTEISTYÖ MUIDEN PALVELUJEN KANSSA

SOSIAALITYÖ

Monet etenkin kuntouttavaa työtoimintaa tarjoavien työpajojen valmentautujista ovat sosiaalityön asiakkaita. Lisäksi sosiaalityö on myös yksi keskeisistä työpajoille nuoria ohjaavista tahoista. Yhteistyö sen kanssa onkin elintärkeää monen työpajan toiminnan kohdentumisen ja työn mielekkään toteutumisen kannalta. Yhteistyön suuret linjat toimivat työpajavalmentajien mukaan kaikissa kolmessa kunnassa hyvin, mutta yhteistyökäytännöistä löytyi myös kehittämistarpeita. Esimerkiksi Jyväskylässä työpajalle tarvittavan sopimuksen tekijöitä ei ole löytynyt nyt työllisyyden kuntakokeilun alettua. Hämeenlinnassa koettiin, että toisinaan sosiaalityön omat valmiit palvelupolut saattavat ohittaa nuorten yksilölliset tilanteet ja tarpeet sopivaa toimenpidettä mietittäessä.

Vaikka etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta vaikuttavatkin muodostavan yhteistyössä sosiaalityön kanssa rakenteiltaan jo toimivia monialaisia verkostoja, ei tuo tukiverkko ole kaikkialla saumaton. Toimintakyvyltään rajoittuneemmat, sujuvaan arkeen ja elämän merkittäviin valintatilanteisiin paljon tukea kaipaavat nuoret, joilla ei kuitenkaan ole vammaispalvelujen asiakkuuteen oikeuttavaa diagnoosia, saattavat jäädä vaille asianmukaisia palveluja, ellei heillä satu olemaan jotakuta rinnallaan aktiivisesti edistämässä tarvittavien asiakkuuksien syntymistä.

Jyväskylässä työpajojen yhteistyö sosiaalityön kanssa toteutuu aina tarvittaessa. Työpajoilla koetaan, että toisinaan nuoren asioissa tarvittaisiin aktiivisempaa koppaamista sosiaalityöntekijöiden toimesta – etenkin silloin, kun kyseessä ovat vammaispalvelun rajamailla olevat nuoret, joilla on hyvin monenlaisia palvelu- ja tukitarpeita. Lisäksi nuorten aikuisten palvelukeskuksen tilanne on osoittautunut haastavaksi, sillä sieltä ei ole viime aikoina löytynyt esimerkiksi tekijää työpajajakson edellyttämille sopimuksille, ja nuoret ovat siksi saattaneet jäädä ilman kaipaamaansa palvelua.

Hämeenlinnassa työpajojen yhteistyö sosiaalityöntekijöiden kanssa on toiminut valtaosin hyvin, mutta jälkihuollon sosiaalityössä on puutteita, ehkä resurssipulaa. Joskus tuntuu, että sosiaalityössä mennään joku systeemiin mietitty palvelupolku edellä ja palvellaan ennemminkin tuota

prosessia kuin asiakkaan tarvetta. Täytyisi kuulla työpajavalmentajia, jotka viikkojen tai kuukausien ajan näkevät sen, mikä on asiakkaan toimintakyky ja minkälaista problematiikkaa taustalla saattaa olla.

Kiteen työpajalla on avoimet ovet sosiaalityöntekijöille ja -ohjaajille ja tarvittaessa pidetään yhteispalavereja asiakkaiden kanssa. Yhteistyötä lastensuojelun sosiaalityön kanssa tehdään tarvittaessa.

TERVEYDENHUOLTO

Etenkin Jyväskylässä ja Hämeenlinnassa terveydenhuoltoon ja erityisesti nuorten mielenterveyspalveluihin kohdistuu odotuksia ja yhteistyön kehittämistarpeita. Monet valmentautujien piilevistä työ- ja toimintakyvyn haasteista tulevat työpajatoiminnan arjessa uudella tapaa näkyviksi, kun nuoret vahvistuessaan uskaltavat avautua elämäntilannettaan. Näitä asioita ja tilanteita olisi mahdollista käsitellä nuoria hyödyttävällä tavalla myös monialaisesti esimerkiksi terveydenhuollon kanssa, mikäli yhteistyölle luotaisiin toimivat käytännöt.

Jyväskylässä terveydenhuollon palveluja odotellessa kannatteluvastuuta nuorista tulee etsivien lisäksi myös pajoille. Tämä korostui etenkin koronan sulkiessa monia toimintoja, jolloin työpajavalmentaja saattoi olla monen nuoren ainoa ihmiskontakti.

Hämeenlinnassa koetaan, että nuorten asiat eivät tunnu etenevän riittävästi terveysaseman lääkärikäynneillä: nuoret saavat reseptin, mutta eivät muuta apua. Nuorille olisi hyvä olla omat hoitopolkunsu perusterveydenhuollon puolella. Mielenterveysongelmat ovat valmennettavilla yleisiä, ja taustalla on usein koulukiusaamista. Pajat hyötyisivät toiminnassaan, jos siellä päivystäisi sairaanhoitaja.

Kiteen työpajalla on tiivistä yhteistyötä Miepä-palvelujen, koulujen terveydenhoitajien ja TYP:n terveydenhuollon kanssa, mikä auttaa esimerkiksi Kelan palveluihin pääsemistä. Kiteellä saadaan nuori nopeasti tarvittaviin palveluihin.

OHJAAMO

Jyväskylässä pajanuorille on esitelty Ohjaamon palveluja ja tarjottu koulutuksia. Nuorten kokemukset Ohjaamosta ovat olleet positiivisia, ja työpajan ohjaajat kokevat sen olevan helppo paikka, johon nuoria on hyvä ohjata.

Muut Jyväskylän ammattilaiset näkevät, että Ohjaamo on tehnyt työpajojen kanssa kiinteästi yhteistyötä, Ohjaamosta on ohjattu paljon nuoria työkokeiluihin ja kuntouttavaan työtoimintaan. 1.3.2021 alkaneen kuntakokeilun takia on ollut haasteita sopimusten saamisessa eteenpäin, ja nuoret joutuvat odottamaan, samoin työpajat, asiat eivät etene joustavasti kuten ennen kuntakokeilua. Pajatoimintaa ja tietoisuutta niistä

pitäisi kuitenkin koota enemmän yhteen. On seinätöntä pajaa, startti-
valmennusta, taidetyöpajaa. Pajoille on kuitenkin enemmän hakijoita
kuin voidaan ottaa.

Hämeenlinnan Ohjaamosta nuoria ohjataan työpajoille ja työpajoilta
käydään erilaisissa tapahtumissa Ohjaamossa. Työpajoilta soitetaan myös
nuorten puolesta Ohjaamon terveysneuvontapisteelle.

OPPILAITOSYHTEISTYÖ

Työpajojen yhteistyö oppilaitosten kanssa on keskeistä, ja se vaihtelee sen mukaan, mitkä
ovat valmennettavien tavoitteet – osa nuorista suorittaa opintojaan pajalla, osa suuntaa
sinne työpajajakson jälkeen, osa nuorista keskittyy arjen hallinnan haasteisiin, jolloin opis-
kelu siintää kauempana mahdollisessa tulevaisuudessa. Kaikissa työpajoissa on kiinnitetty
huomiota toiminnan opinnollistamiseen. Esimerkiksi Kiteellä työssäoppimispaikkojen
tarjoaminen erityistä tukea tarvitseville ammatillisille opiskelijoille muodostaa jo yhden
työpaja-arjen keskeistä tekijöistä, eikä kaikkeen kysyntään välttämättä edes pystytä vas-
taamaan. Monin paikoin kuitenkin toivotaan myös sitä, että oppilaitokset madaltaisivat
sekä työpajatoimintaan että jatko-opintoihin osallistumisen kynnyksiä.

Jyväskylän työpajojen oppilaitosyhteistyö toimii aina nuoren ehdoilla ja
kulloisenkin tarpeen mukaan niin ammattioppilaitoksen kuin korkea-
koulujenkin suuntaan. Tuunaten tutuksi -pajalta käydään ammattiopis-
to Gradiassa tutustumassa, elämispajalla voi suorittaa osatutkintoja ja
työpajalla on myös oppisopimusopiskelijoita työssä.

Hämeenlinnassa Setlementtiliiton kuntouttavaan työtoimintaan pää-
asiassa keskittyvällä pajalla ei ole paljon yhteistyötä oppilaitosten kanssa,
sillä nuorten kanssa työskennellään lähinnä arjen hallinnan asioissa. Oppi-
laitoksilta toivottaisiin kuitenkin lisää matalan kynnyksen avoimia esitte-
lyjä nuorille, joilla on huonoja kokemuksia juuri kouluista. Oppilaitoksissa
voisi myös olla enemmän rinnalla kulkemista tukea tarvitseville nuorille,
jotta alkuun päästään. Hahmotushäiriöiden ynnä muiden selvittämiseen
tarvittaisiin paljon lisätoimia heti opintojen alkaessa.

Kiteen työpajalla voi suorittaa perusopintoja, tutkintojen osia ja koko tut-
kinnonkin. Toimintaa on opinnollistettu, työpajojen oppimisympäristöt
tunnistettu ja osaamistodistuksia voidaan myöntää. Nyt metallipajalle kai-
vataankin lisää ohjausresurssia, sillä kaikille ammattiopiston metallialan
erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille ei löydy työssäoppimispaikkoja.

Myös Kiteen oppilaitoksella koettiin, että yhteistyö on hyvää nuorten
työpajan kanssa, siellä on työssäoppimispaikkoja opiskelijoille, joilla on
erityisen tuen suunnitelma. Haastatteluihin osallistunut opinto-ohjaaja
kuuluu työpajan seurantaryhmään Kiteellä.

Eri ohjaus- ja seurantaryhmiin osallistuminen vahvistaakin ymmärrystä eri työmuotojen palveluista sekä tarpeista. Parhaimmillaan näkökulma laajenee omalta tontilta muiden ammattilaisten näkökulmiin, yhteisiin ja jaettuihin haasteisiin ja edistysaskeliin.

TE- JA TYÖLLISYSPALVELUT

Keväällä 2021 tehdyt haastattelut osoittavat, että työllisyyden kuntakokeilut ovat alkaneet kunnissa – tässä tapauksessa Jyväskylässä ja Hämeenlinnassa – eri tavoin. Jyväskylässä kuntakokeilu on alkuvaiheessaan hidastanut nuorten palveluihin, kuten työpajoihin, pääsyä. Hämeenlinnassa se näyttää sujuvoittaneen yhteistyötä. Kyseessä ovat kuitenkin kokeilun alkukuukausiin liittyvät kokemukset. Hämeenlinnassa nostetaan esille, että kaikille nuorille työllistymisen kysymykset eivät ole keskeisiä vaan enemmän hyvinvoinnin perusteet. Heidänkin palveluun tulee kehittää ja resursoida.

Jyväskylässä suurin osa työpajan nuorista on kuntouttavassa työtoiminnassa, joten yhteistyö työllisyyspalvelujen kanssa on tiivistä. Se on toiminut hyvin: aina voi olla yhteydessä asiakkaiden asioissa ja apua saa moneen asiaan. Kuntakokeilu on nyt sekoittanut pakkaa, asiakkaiden työntekijät ovat vaihtuneet ja kuntouttavan työtoiminnan sopimusten uusiminen on ollut vaikeampaa. Kun nuoren voimavarat eivät riitä työkokeilussa ja tarvitaan kuntouttavaa jatkoksi, ovat TE-työntekijät kuunnelleet työpajan ohjaajaa ja arvostaneet näkemyksiä palvelutarvetta määritettäessä.

Muut jyväskyläläiset kertovat, että kuntakokeiluun siirtyminen on ollut iso tehtävä työllisyyspalveluille ja siellä uusi laki ja tehtävät tuovat kiireitä ja viivästyksiä. Nuorten palvelujen kehittämiseen on kova into Jyväskylässä, mutta työllisyyspalvelut ovat pitkälti irti siitä prosessista. Nämä kaksi kehittämisen raidetta pitäisi saada yhdistymään.

Hämeenlinnan joillakin työpajoilla on hyvin vähän yhteistyötä TE-palvelujen kanssa. 4H:n Tikki-pajan yhteistyö Ohjaamon kanssa on sen sijaan tiivistynyt huomattavasti kuntakokeilun myötä, ja asiakasohjautuvuus, palvelukartoitus ja valmentaja-TE-virkailija-yhteistyö sujuu nyt paremmin. Päätökset saadaan nopeammin – hyvät yhteydet kuntakokeilun henkilöstöön, sosiaalityöntekijöihin, TE-virkailijoihin ja omavalmentajiin parantavat palvelua. Tosin samalla raportointi ja sen kuormittavuus lisääntyvät, kun pitää tehdä entistä enemmän ja tarkempia raportteja jokaisesta henkilöstä.

Muut Hämeenlinnan ammattilaiset kertovat, että kuntakokeilun alle 30-vuotiaille työttömille suunnattu toiminta on Ohjaamossa, se on tuonut uusia työntekijöitä, myös Kelan resurssia Ohjaamoon. Kuntakokeilussa keskitytään työllisyyskärkeen ja sen palvelut on tarkoitettu työttömille työnhakijoille. Sen lisäksi Ohjaamossa on koulutus- ja hyvinvointikärki eli asiakkaita, jotka tarvitsevat näissä tukea. Heillekin pitää olla palveluja.

Kiteen työpajalla on erityisenä haasteena ohjautuvuus työllisyyspalveluista. Nuoria ei tule kovin paljoa, pajalla olisi nytkin hyvin tilaa. Muut Kiteen ammattilaiset katsoivat, että työpajalla olisi hyvä panostaa esimerkiksi uuteen tietotekniikkaan. He toivoivat myös työelämälähtöisyyttä. Jotkut nuoret ovat kertoneet kuulleen, että työpajalta olisi vähennetty henkilökuntaa, eikä siellä olisi tarpeeksi tekemistä. Toisaalta muut ammattilaiset näkivät, että Kiteellä nuoret eivät yleensä ohjautu juuri kuntouttavaan työtoimintaan, joka on työpajan pääasiallinen toimenpide.

Avoin ja ratkaisuja etsivä keskustelu työpajojen ja yhteistyötahojen välillä on tarpeen. Työpajojen kannattaa viestiä selkeästi toimintansa tavoitteista sidosryhmille, jotta he puolestaan voivat kertoa työpajatoiminnan tarjoamista mahdollisuuksista nuorille oikeansuuntaisia odotuksia virittäen. Kiteen työpaja on vahvasti keskittynyt sosiaalisen vahvistumisen arkisia elementtejä tukevaan yksilövalmennukseen ja työvalmennus on huomattavasti pienemmässä roolissa. Haastatteluissa jäi epäselväksi, kuinka hyvin muut ammattilaiset hahmottivat työpajan erikoistumisen matalan kynnyksen arjenhallinnan tukemiseen ja yksilövalmennukseen.

KELA

Jyväskylän pajoilta ollaan yhteydessä Kelaan viranomaislinjan kautta aina tarvittaessa ja sen koetaan toimivan hyvin.

Hämeenlinnassa sosiaaliohjaajat kävivät ennen pajalla parin viikon välein ja auttoivat nuoria Kela-asioiden kanssa. Käytäntö oli hyvä, sillä nuoret saivat rauhassa selvittää asioitaan, mutta se loppui sosiaalitoimen resurssien vähäisyyteen. Ideaalitilanteessa pajalla kiertäisivät ja sinne jalkautuisivat sairaanhoitaja, Kelan työntekijä sekä TE-työntekijä. Digiakanakin pitäisi saada lähipalvelua.

Kiteen työpajalla on tiivistä yhteistyötä Miepä-palvelujen, koulujen terveydenhoitajien ja TYP:n terveydenhuollon kanssa, mikä auttaa esimerkiksi Kelan palveluihin pääsemistä. Välillä työpajalla menee aikaa Kela-asioiden hoitamiseen, joskus viivästymiset johtuvat Kelasta, joskus nuoresta itsestään.

Nämä haastatteluissa esitetyt, usein yksityiskohtaisetkin kuvaukset kertovat yhteistyön merkityksestä ja kehittämistarpeista nuorten palveluissa kyseisissä kunnissa. Työpajatoimijat näkisivät mielellään muiden nuorten hyvinvoinnin kannalta avainroolissa olevien palveluiden ja työntekijöiden jalkautuvan työpajoille huomattavasti suuremmissa määrin ja useammin kuin nyt tapahtuu. Niin sosiaali- ja terveyspalvelujen kuin oppilaitosten ja Kelankin henkilöstö toivotetaan tervetulleeksi työpajoille, joissa näiltä palveluilta tukea tarvitsevat nuoret olisivat hyvin tavoitettavissa ja valmiina kohdattavaksi luottamuksellisesti turvallisiksi kokemassaan ilmapiirissä. Kaikki haastateltavat pitivät monialaista yhteistyötä tärkeänä osana työtään ja toivoivat sen vahvistamista entisestään.

8 ETSIVÄN NUORISOTYÖN JA NUORTEN TYÖPAJATOIMINNAN TEHTÄVÄ OSANA MONIALAISTA YHTEISTYÖTÄ

Etsivällä nuorisotyöllä ja työpajavalmennuksella on väljätkö Nuorisolaki (2016) taustallaan. Laki jättää tilaa kuntien ja alueiden erilaisille, paikallisia tarpeita heijasteleville käytänteille, työn rajaamiselle ja toteuttajien moninaisuudelle. Työpajat toteuttavat nuorisotyöllisen ja -poliittisen tehtävän lisäksi muitakin politiikkatavoitteita. Yhteistä näille työmuodoille on pyrkimys nuorilähtöiseen ja kokonaisvaltaiseen nuorten tukemiseen sekä yhteiskuntaosallisuuden vahvistamiseen. Nämä lähtökohdat muokkaavat etsivästä nuorisotyöstä ja työpajatoiminnasta hiljalleen kehkeytyvää ja rajoiltaan epäselvää, kuten työssä kohdattavien nuortenkin elämä usein on.

Väljästi säädellyltä ja nuorten parissa liikkuvalla nuorisotyöltä on kunnissa usein odotettu nuorisopoliittista työtettä ja toisinaan koordinoititehtävääkin, mutta myös joustavan työrukkasen roolia, jolloin nuorisotyön työpanosta toivotaan siellä ja täällä. Etsivässä työssä sekä työpajavalmennuksessa korostunee ehkä näistä odotuksista sekä työn kuormittavuudesta johtuen tehtäväkuvan selkeyttämisen ja toisinaan rajaamisenkin tarve suhteessa muihin ammattilaisiin sekä suhteessa myös nuorten tarpeisiin. Suhteessa muihin ammattilaisiin tärkeäksi koetaan se, että etsivän nuorisotyön ja työpajavalmentajien työnkuvat ja tehtävät tunnetaan ja heidän arkisissa kohtaamisissaan kertyvää tietoa arvostetaan. Suhteessa nuorten tarpeisiin etsivät ja työpajat punnitsevat, kenelle palvelua suunnataan, minkä ikäisiä ja missä elämäntilanteessa olevia nuoria ensi sijassa tavoitellaan.

Haastatellut eri alojen ammattilaiset näkivät puutteita erityisesti nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa: palveluun pääsy vaatii nuorelta voimavaroja ja usein myös nuoren tilanteen selvää heikkenemistä. Odotus on usein pitkä, palvelua saa vain rajatun ajan, ja nuoren tarpeet koetaan niissä usein ohitetuiksi. Kritiikki oli monisanaista ja julkisuudestakin tuttua. Jo vuonna 2010 etsivät nuorisotyöntekijät paikansivat merkittävimmät nuorten elämään vaikuttavat palveluvajeet mielenterveyspalveluihin (Pohjantammi 2013, 74–75), eikä asiointi kymmenessä vuodessa näytä muuttuneen ainakaan parempaan suuntaan. Monialaisen yhteistyön kehittämisen kannalta mielenterveys- ja päihdepalvelujen ammattilaisten osallistuminen nuorten tarpeita paikantaviin ja palvelujen yhteistyötä kehittäviin verkostokeskusteluihin olisi ensiarvoista.

Voidaan myös pohtia, voisiko mielenterveys- ja päihdepalveluissa tehdä enemmän työparityöskentelyä muiden toimijoiden kanssa. Kokemukset toteutuneesta yhteistyöstä päihde- ja

mielenterveyspalvelujen kanssa ovat etsivien nuorisotyöntekijöiden ja työpajavalmentajien keskuudessa hyvin positiivisia, kuten tässä katsauksessa esimerkiksi Kiteen kohdalla hyvin tuli ilmi: yhdessä tavoitetaan ja kohdataan parhaiten ne nuoret, jotka tarvitsevat rinnalla kulkevaa sosiaalista vahvistamista. Toisaalta erityisen turhauttaviksi koetaan ne hetket, jolloin yhteistyömalleja ei yrityksestä huolimatta ole saatu rakenteellisella tasolla luotua tai työntekijöiden välistä yhteistyötä ei ole saatu toimimaan käytännössä lainkaan (ks. myös Helsingistä etsivän nuorisotyön kokemuksia yhteistyöstä päihde- ja mielenterveyspalvelujen kanssa: Kaartinen & Seppälä 2021, 47–48).

Luonnollisesti avoimuus yhteiselle työskentelylle ja verkostotyölle edellyttää kyseisten palvelujen resursoinnin tarkastelua, sillä nyt palvelujen puutteet ydintehtävänsä suorittamisessa näyttävät ulospäin, ainakin etsivien ja valmentajien suuntaan, johtuvan pitkälti resurssivajeista. Nuorille suunnattujen mielenterveyspalvelujen henkilökunta ei ainakaan suuremmissa kunnissa pysty vastaamaan sen mittaluokan kysyntään, joka heidän työpanokseensa tällä hetkellä kohdistuu. Vastaavasti sosiaalityön resurssien havaitaan tämänkin katsauksen perusteella olevan koetuksella, mikä sekin haastaa mielekkään yhteistyön ja huolella suunniteltujen ohjausprosessien mahdollisuuksia (sosiaalityön resursseista ks. Kivipelto ym. 2021). Myös säännöllistä jalkautumista työpajoille ja palvelujen yhteisten asiakkaiden kohtaamista yhdessä on epäilemättä vaikea järjestää, mikäli palveluilla on hankaluuksia selvittää nykyisistä perustehtävistään. Jatkossa – esimerkiksi sote-uudistuksen tarjoamien palvelukentän uudelleenrakentamisen mahdollisuuksien myötä – toivottavasti päästään tilanteeseen, jossa liikkuva ja jalkautuva monialainen yhteistyö nähdään osana jokaisen yhteiskunnallisen palvelun perustehtävän toteuttamista, ja se tulee huomioiduksi myös resursoinnissa ja kaikessa toiminnan suunnittelussa.

Nuorten tukemisen painotus on vahvaa etsivässä nuorisotyössä sekä työpajatoiminnassa: arjen hyvinvoinnin tukeminen sekä elämänhallinnan vahvistaminen. Nuoren kannattelu, jonkinlainen perälautana olo, ennen tarvittaviin palveluihin pääsyä koetaan usein välttämättömänä mutta myös taakkana. Missä tulevat vastuun ja osaamisen rajat vastaan? Osin monialaista yhteistyötä tehdään juuri sen takia, että eri alojen ammattilaiset tulevat vastaan, kun toisen osaaminen loppuu. Voi olla, että yhteistyössä tulee näkyville myös muidenkin neuvottomuus vaativissa tilanteissa – sitäkin on parempi jakaa yhdessä (ks. Arnkil & Eriksson 1999).

Pienten kuntien, kuten tässä tutkimuksessa Kiteen, kohdalla monialaisten verkostojen kohtalon kysymyksenä ei aina ole niinkään nuorten tavoittaminen ja palveluohjaus, joka näyttää tapahtuvan suhteellisen kätevästi, kun toimijoita nuorten parissa on vähän ja he usein tuntevat toisensa sekä nuoret. Ennemmin kohtalon kysymyksenä on, miten joustavasti palvelut pystyvät yhdistämään resurssinsa järjestääkseen yhdessä toimintoja nuorille, jotka siksi ovat ja pysyvät hyvin konkreettisesti 'yhteisinä nuorina'. Kuten Kiteellä sanottiin, myös nuorten kannattelu tehdään yhteistyössä.

Suurissa kunnissa, kuten Jyväskylässä, monialaisten verkostojen toiminta saattaa jäsentyä vahvemmin nuorten tehokkaaseen tavoittamiseen, palvelujärjestelmän sokeiden pisteiden paikantamiseen ja palveluohjauksen sujuvoittamiseen tilanteessa, jossa potentiaalisia tulijoita palveluihin on usein enemmän kuin heitä voidaan ottaa vastaan. Nuorten palvelut pyrkivät huolehtimaan siitä, että jokainen sektori tulee katettua jonkin sille omistautuneen tahon toimesta. Etsivän nuorisotyön ja työpajavalmentajien keskeinen intressi monialaisiin verkostoihin osallistumiselle on tällöin se, että tavoitetuille nuorille saadaan ne palvelut, joita he tarvitsevat.

Työpajatoiminnan osalta tarkastelumme toi esiin tarpeen kiinnittää huomiota keskeisten sidosryhmien näkemyksiin toiminnasta ja nuorten kokemusten kuulemiseen. Työpajojen kehittämistyö hyötyy toimintaan ohjaavilta tahoilta saadusta palautetiedosta ja muiden ammattilaisten kanssa käydystä avoimesta keskustelusta – ne auttavat kohdentamaan kehittämiskanoksia tarkoituksenmukaisesti paikkakunnan nuorten hyväksi. Haastattelut toivat myös ilmi, kuinka merkittävä rooli työpajatoimintaa koskevilla mielikuvilla on ohjautumisprosesseissa. Kyse on myös työpajatoiminnan valtakunnallisesta ulottuvuudesta: kuinka viestiä työn luonteesta, valmennuksen sisällöistä ja menetelmistä, joita päivitetään vastaamaan muuttuvia tarpeita ja vaatimuksia.

Haastatteluissa esiintyy joitakin viitteitä Anne Puurosen (2014, 94) tekemästä tutkimushavainnosta ”- tietyllä tavalla nuorisotyö saattaa myös itse osallistua siihen diskurssiin, joka tuottaa tulkintaa alan vähäisestä yhteiskunnallisesta arvostuksesta. Toisin sanoen se itse omalta osaltaan mahdollistaa tämän tulkinnan syntymisen”. Näiden haastattelujen yhteydessä etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan puuttuvan arvostuksen teema ei kytkeydy niinkään mielikuviin tai työntekijöiden kokemuksiin henkilökohtaisesta arvostetuksesta vaan liittyy työmuodon konkreettisen annin, erityisesti sen tietopääoman ja asiantuntijuuden, vähäiseen hyödyntämiseen.

Toimivassa monialaisessa yhteistyössä ammattilaiset hyödyntävät toisten palveluiden antia omien asiakkaidensa eduksi ja prosessien sujuvoittamiseksi – mutta käytetäänkö esimerkiksi työpajavalmentajien ammattiosaamista yksittäisten nuorten elämäntilanteiden ja koko yhteiskunnan hyödyksi siinä määrin kuin he itse kokevat sen olevan mahdollista? Painavatko etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan ammattilaisten nuorten kuulemiseen ja sosiaaliseen vahvistamiseen pohjautuvat näkemykset viranomaistoimijoiden vaakakupeissa silloin, kun heidän asiakkanaan oleville nuorille tehdään suunnitelmia ja luodaan palvelupolkuja?

Hyödyllisiä, mutta haastatteluaineistostamme päätellen ilmeisen alikäytettyjä mahdollisuuksia tarjoavat esimerkiksi työpajoilla tehtävät työ- ja toimintakyvyn arvioinnit. Ohjaajille ja valmentajille kertyy valmennusjaksojen aikana paljon valmentautujan osaamista ja jaksamista, suunnitelmia ja unelmia koskevaa tietoa, joka voitaisiin ottaa nykyistä paremmin huomioon esimerkiksi sosiaali- ja terveys- sekä työllisyyspalveluissa muodostettaessa kuvaa asiakkaan kokonaistilanteesta.

Etsivän nuorisotyön ja työpajojen asiantuntemuksen arvostaminen nuoren tilannetta ja tarpeita koskevien arviointien kohdalla ei vaikuta siis aina olevan itsestään selvää viranomaispäätöksiä tekevien TE-palvelujen, Kelan ja sosiaalityön tahoilta. Mikäli jotain tehtävän kuvan potentiaaleista jää tuomatta osaksi laajempaa yhteistyötä eikä työ saa kaipaamaansa tunnustusta, seurauksena voi olla osattomuuden kokemusta ja sen vanavedessä ymmärrettävästi myös tulkinta työn vähäisestä yhteiskunnallisesta arvostuksesta.

Tällä hetkellä etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ovat kummatkin suhteellisen vakiintuneita ja helposti saavutettavia työmuotoja, jotka kattavat koko maan. Tämän katsauksen perusteella vaikuttaa myös siltä, että etsivien nuorisotyöntekijöiden ja työpajojen toiminta tiedetään muiden nuorten parissa toimivien keskuudessa yleisesti ottaen jo hyvin. Etsivän nuorisotyön kyky luovia nuorten sosiaalisissa maailmoissa ja luoda nuorten tueksi tarpeellisia yhteistyöverkostoja sekä työpajojen tarjoama kokonaisvaltainen tuki, ryhmävalmennuksen yhteisöllisyys ja valmentajien mahdollisuus kulkea tiiviisti vahvistumista kaipaavan nuoren rinnalla saavat arvostusta muilta monialaisten verkostojen ammattilaisilta. Mutta kuten aineistosta myös tuli ilmi, toisinaan etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan toimijoita pyritään joustavuutensa vuoksi hyödyntämään muissa palveluissa ilmenevien vajaiden paikkaamiseen. Jos muiden palveluiden suunnasta esitetyt toiveet vain kasvavat, joudutaan etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan piirissä tekemään rajaamista. Niissä ei haluta työskennellä muiden sektorien lähtökohdista ja niille annettujen tavoitteiden täyttämiseksi, koska silloin etsivälle nuorisotyölle ja työpajatoiminnalle ominaiset arvot, kohderyhmät, toimintatavat ja erityiset tiedon lajit jäävät vähemmälle huomiolle. Työntekijöitä ei silloin kutsuta osaksi asiantuntijoiden verkostoa muodostamaan dialogisessa suhteessa yhteistä käsitystä nuoria parhaiten tukevista palveluista, vaan kiinnostus on luonteeltaan välineellistä ja kohdistuu heihin lähinnä nuoria tehokkaasti tavoittavina käsipareina.

Ammatillistuva etsivä nuorisotyö kamppailee tämän kanssa työntekijöiden korostaessa koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien kanssa työskentelemisen vaatavuutta ja työn asiantuntijaluonnetta. Jälkimmäinen ei välttämättä aina aukene ulospäin niille, jotka näkevät työstä lähinnä sen epämuodollisuuden, kulloisenkin tilanteen ehdoilla joustavasti muotoutuvat toimintatavat ja kohderyhmään kuuluvien nuorten tarpeiden mukaan vaihtelevat toimintaympäristöt ja paikallisesti asetetut painopisteet.

Kuten alussa pohjustimme Nancy Fraseriin (2001; 2004) viitaten, myös ammattilaisten verkostoissa täysivaltaisen osallisuuden toteutuminen edellyttää kunkin ammattilaisen tai laajemmin ammattikunnan tunnustamista ja tunnustamista – sitä että kaikilla on keskenään tasavertainen status sosiaalisessa vuorovaikutuksessa työnkuvasta riippumatta – sekä riittävästi materiaalisia resursseja ja omaa päätösvaltaa yhteisissä asioissa (recognition, redistribution, representation). Monessa kuntahaastattelussa tulee esille, että hyvässä yhteistyössä erilaiset tehtävät, virkavastuut ja institutionaaliset järjestelyt eivät ole esteenä arjen työskentelyssä syntyvälle yhteistyölle. Sujuvan yhteistyön tavoitteena on ennen kaikkea tarjota nuorille se tuki, mikä heille yhteiskunnan jäsenenä kuuluu.

LÄHTEET

Andersson, B. 2018. The relationship between youth work and social work in Sweden. Teoksessa Williamson, H., Basarab, T. & Coussée, F. (eds.) The history of youth work in Europe, volume 6. Council of Europe and European Commission. Saatavilla: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262571/Sweden-6.pdf/17aea792-2f47-1af7-1256-b64914cc0f26>.

Arnkil, T.E. & Eriksson, E. 1999. Kelluvia vuoropuhelurakenteita. Teoksessa Virtanen, P. (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Helsinki: Kirjayhtymä, 71–109.

Arnkil, T.E., Eriksson, E. & Arnkil, R. 2000. Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa – Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin. Helsinki: Stakes Raportteja 253.

Bamming, R. & Hilpinen, M. 2020a. Etsivä nuorisotyö 2019. Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue. 90/2020 Aluehallintovirastojen julkaisuja. Saatavilla: https://aviavustukset.fi/wp-content/uploads/2020/12/ET_2019_raportti_2020_11_02.pdf.

Bamming, R. & Hilpinen, M. 2020b. Työpajatoiminta 2019. Valtakunnallisen työpajatoiminnan tiedonkeruun tulokset. Opetus- ja kulttuuritoimi. 91/2020 Aluehallintovirastojen julkaisuja. Saatavilla: https://nuorisotilastot.fi/wp-content/uploads/2020/12/Tp_2019_raportti_2020_11_11.pdf.

Blomgren, J., Jäppinen, S., Korpela, T., Perhoniemi, R. & Rinne, H. 2021. Etuuksien ja palveluiden yhtäaikainen käyttö yleistä. Sosiaaliturvauudistus-blogisarja. Tutkimusblogi, Kela. Saatavilla: <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/6201>.

European Commission. 2001. European Governance: A White Paper, COM82001.

Fraser, N. 2001. Recognition without Ethics? *Theory, Culture & Society*, 18(2-3), 21–42.

Fraser, N. 2004. Recognition, redistribution and representation in capitalist global society: An interview with Nancy Fraser. Interviewed by Hanne Marlene Dahl, Pauline Stoltz and Rasmus Willig. *Acta Sociologica*, 47(4), 374–382.

Hakulinen, H. 2021. Oodi yhteistyölle! Into-blogi. Saatavilla: <https://www.intory.fi/ajan-kohtaista/uutiset/blogi-oodi-yhteistyolle/>.

Henningsen, E. 2010. The Romantic Ethic in Outreach Work. *Sociétés et jeunesses en difficulté* [En ligne], hors série | 2010, mis en ligne le 02 avril 2010, consulté le 03 mai 2019. Saatavilla: <http://journals.openedition.org/sejed/6615>.

Hirvonen, E. 2009. Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Teoksessa Raitakari, S. & Virokannas, E. (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 41–61.

Häggman, E. & Wallden, J. 2017. Työpajatoiminnan ja Valtakunnallisen työpajayhdistyksen tarinaa kahdelta vuosikymmeneltä. Teoksessa Pietikäinen, R. & Välimaa, A. (toim.) Mahdollisuuksia rakentamassa. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 20 vuotta työpajakentän vaikuttajana ja kehittäjänä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, 16–29. Saatavilla: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/mahdollisuuksia-rakentamassa-valtakunnallinen-tyopajayhdistys-20-vuotta-tyopajakentan-vaikuttajana-ja-kehittajana/>

Julkunen, R. 2004. Hyvinvointipalvelujen uusi politiikka. Teoksessa Henriksson, L. & Wrede, S. (toim.) Hyvinvointityön ammatit. Helsinki: Gaudeamus, 168–186.

Juvonen, T. 2015. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Verkkojulkaisu 116. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Saatavilla: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/kuvat/verkkojulkaisut/sosiaalisesti_kontrolloitu.pdf.

Juvonen-Posti, P., Saikku, P. & Turunen, J. (toim.) 2020. Elinikäistä osallistumista vai elämää työ edellä? Työikäisten monialaisten palveluiden yhteensovittaminen ja vaikuttavuuden arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:40. Valtioneuvoston kanslia. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-916-5>

Keränen, M. 2014. Onko politiikkaprosessi politiikkaa vai hallintoa? Teoksessa Häikiö, L. & Leino, H. (toim.) Tulkinnan mahti. Johdatus tulkitsevaan politiikka-analyysiin. Tampere: Tampere University Press, 33–55.

Kestilä, M. & Väliorppa, M. 2021. Vaikuttavaa työ- ja toimintakyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointia työpajatoiminnassa. Into-blogi. Saatavilla: <https://www.intory.fi/ajankohtaista/uutiset/blogi-vaikuttavaa-tyo-ja-toimintakyvyn-seka-kuntoutustarpeen-arviointia-tyopajatoiminnassa/>.

Kiilakoski, T., Kinnunen, V. & Djupsund, R. 2015. Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu, julkaisu 5. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 169. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-203-4>.

Kaartinen, A. & Seppälä, J. 2021. Päihteiden käyttäjien palvelut 2020. Arviointimateriaali. Helsingin kaupunki, Tarkastusvirasto. Saatavilla: <https://www.arviointikertomus.fi/sites/default/files/pdf/article-memo/2021/Arviointimateriaali%20P%C3%A4ihteiden%20k%C3%A4ytt%C3%A4jien%20palvelut.pdf>.

Kinnunen, R. 2020. Etsivän nuorisotyön nuorille ja työpajojen valmentautujille suunnatun korona-ajan kyselyn tuloksia. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti. Saatavilla: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/etsivan-nuorisotyon-nuorille-ja-tyopajojen-valmentautujille-suunnatun-korona-ajan-kyselyn-tuloksia/>.

Kinnunen, R. 2021. ”Tuntuu, että on pidetty huolta”. Etsivän nuorisotyön valtakunnalliset Sovari 2020 -tulokset. Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. PDF-dokumentti. Saatavilla: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/tuntuu-etta-on-pidetty-huolta-etsivan-nuorisotyon-valtakunnalliset-sovari-2020-tulokset/>.

Kinnunen, R. 2021. ”Pystyn asioihin, joihin en uskonut pystyväni”. Työpajatoiminnan valtakunnalliset Sovari 2020 -tulokset. Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. PDF-dokumentti. Saatavilla: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/tuntuu-etta-on-pidetty-huolta-etsivan-nuorisotyon-valtakunnalliset-sovari-2020-tulokset/>.

Kivipelto, M., Tanner, N., Knop, J. & Hiilamo, H. 2021. Toimeentulotuki uudistus ei vapauttanut aikaa sosiaalityöhön – sosiaalihuollon tukea tarvitsevien asiakkaiden avun saanti vaikeutunut. Tutkimuksesta tiiviisti 41/2021. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-697-8>.

Klijn, E.-H. & Edelenbos, J. 2013. The influence of democratic legitimacy on outcomes in governance networks. *Administration & Society*, 45, 6: 627–50.

Koskela, S. 2013. “Mie teen vaan oman työni”. Toimintatutkimus moniammatillisen yhteistyön ja ohjausosaamisen kehittämistä. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research 477. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42061/978-951-39-5330-0.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Kuure, T. 2015. Sosiaalisen vahvistamisen määrittely ja asema nuorten hyvinvoinnin palvelujärjestelmässä. Teoksessa Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ja palveluina. Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan tuloksia. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, 5–67. Saatavilla: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/sosiaalinen-vahvistaminen-kasitteena-ja-palveluina-sosiaalisen-vahvistamisen-kehittamistoiminnan-tuloksia/>

Maskonen, S., Pahlman, P. & Wienkoop, V. 2019. Osaaminen näkyväksi. Käsikirja työpajatoiminnan opinnollistajille. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Saatavilla: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/osaaminen-nakyvaksi-kasikirja-tyopajatoiminnan-opinnollistajille-2019/>.

Manu, S., Puuronen, A. & Ranta, T. 2021. Selvitys koronakriisin vaikutuksista nuorisotoimialaan. Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/09/Selvitys-koronakriisin-vaikutuksista-nuorisotoimialaan-loppuraportti-20.9.2021.pdf>.

Mäkelä, K., Mertanen, K. & Brunila, K. 2021. Outreach youth work and employability in the ethos of vulnerability. *Power and Education*. 2021;13(2):100–115. Saatavilla: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/17577438211021943>.

Määttä, M. 2007. Yhteinen verkosto? Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä poikkihallinnollisista ryhmistä. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 252. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23454/yhteinen.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Määttä, M. 2021. Tavoitteena nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön alueellinen yhdenvertaisuus. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu: Xamk kehittää 148. Saatavilla: <https://www.theseus.fi/handle/10024/495321>.

Määttä, M. & Eriksson, K. 2015. Network governance and programme steering: Rationales and tensions in planning child and youth policies. *Social Policy & Administration*, 49(5), 631–648.

Määttä, M. & Tasanko, P. 2012. Nuorisotyön tehtävä ohjelma(yhteis)kunnassa. Teoksessa Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö*. Nuorisotutkimusverkosto, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry & Mikkelin ammattikorkeakoulu, 25–35.

Nieminen, J. 2007. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä*. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 21–43.

Nieminen, J. 2009. Tiedonintressit nuorisotyön kehittämisessä. Teoksessa Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö*. Nuorisotutkimusverkosto, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry & Mikkelin ammattikorkeakoulu, 36–51.

Nuorisolaki 2016/1285. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285>.

OECD. Organisation for Economic Co-operation and Development. 2010. Public governance reviews: Finland: Working Together to Sustain Success. Saatavilla: http://www.oecd-ilibrary.org/governance/oecd-public-governance-reviews-finland-2010_9789264086081-en.

Palo, S. 2017. Työpajatoiminta avaa mahdollisuuksia ja tukee jatkopoluille. Teoksessa Pietikäinen, R. & Välimaa, A. (toim.) *Mahdollisuuksia rakentamassa*. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 20 vuotta työpajakentän vaikuttajana ja kehittäjänä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, 31–39. Saatavilla: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/mahdollisuuksia-rakentamassa-valtakunnallinen-tyopajayhdistys-20-vuotta-tyopajakentan-vaikuttajana-ja-kehittajana/>.

Perälä, R. 2015. Civil Society Organizations and Care of the Self: An Ethnographic Case Study on Emancipation and Participation in Drug Treatment. *Foucault Studies*, 20, 96–115. Saatavilla: <https://doi.org/10.22439/fs.v0i0.4931>.

Pietikäinen, R. 2019. Tavoitteena ”yhdessä tekeminen yhteisten asiakkaiden hyväksi” – työpajojen, etsivän nuorisotyön ja Ohjaamojen yhteistyön kehittämisestä. Kyselytulosten yhteenveto. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Saatavilla: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/tavoitteena-yhteisten-rajapintojen-loytyminen-ja-yhdessa-toimiminen-nuorten-hyvaksi-tyopajojen-yhteisty-ohjaamojen-kanssa-raportti-kyselytuloksista/>.

Pohjantammi, I. 2013. Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajapalvelut monialaisessa yhteistyössä. Rajanylittäjät-hanke. Sosiaalikehitys Oy. Saatavilla: https://www.pohjantammi.fi/files/pohjantammi.kotisivu.com.kotisivukone.com/tiedostot/0_Rajanylittajat_raportti_julkaistu.pdf.

Pohjola, A. 1999. Moniammatillinen asiantuntijuus. Teoksessa Virtanen, P. (toim.) Verkostoituvaa asiakastyötä. Helsinki: Kirjayhtymä, 110–128.

Provan, K. & Kenis, P. 2007. Modes of network governance: structure, management, and effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 18, 229–52.

Pukkila, P. & Helander, J. 2016. Miten monialainen yhteistyö rakentuu? HAMK Unlimited Professional. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111991908>.

Puuronen, A. 2014. Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 70. Saatavilla: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/etsivan_katse.pdf.

Puusniikka, R. & Auruksenaho, A. 2016. Suunnitelma etsivän nuorisotyön osaamiskeskukselle. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:27. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75411/okm27.pdf>.

Saikku, P., Rajavaara, M. & Seppälä, U. 2017. Monialainen yhteistyö paikallisessa työllisyyden hallinnassa. Integroiva kirjallisuuskatsaus. Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 7/2017. Helsinki: Kela.

Tapola-Haapala, M. 2011. Sosiaalityön ammattilaiset refleksiivisinä toimijoina. Tutkimus erikoistumiskoulutuksesta Margaret Archerin teorian valossa. Väitöskirja (monografia). Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6691-7>.

Tavoiteohjausasiakirja. 2020. Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoiteohjausasiakirja: Kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskuksen tehtävät vuosien 2020–2023 aikana.

Uusikylä, P. 1999. Verkosto valintana. Teoksessa Virtanen, P. (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Helsinki: Kirjayhtymä, 47–70.

Vaissi, V. 2019. Nuoret ja ohjausasiantuntijat haavoittuvuuden eetoksessa: ohjaamot diskursiivisena käytäntönä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta, Käyttäytymistieteiden laitos. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201906142926>.

Vilen, A. (toim.) 2018. Etsivän nuorisotyön käsikirja. Etsivän nuorisotyön kehittämisen tuki -projekti. Opetus- ja kulttuuriministeriö / Espoon nuorisopalvelut. Saatavilla: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/etsivan-nuorisotyon-kasikirja/>.

Wrede-Jäntti, M. 2018. Suhdetyön merkitys nuoren onnistuneen työpajajakson taustalla. Teoksessa Gissler, M., Kekkonen, M. & Känkänen P. (toim.): Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 82–93. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-200-0>.

Esittelyt

1. Nuorten tarpeet kunnassa - tilastokuvioipitkääikaisesti toimeentulotukea saaneista kunnassa ja lähikunnissa haastatteluvirikkeenä

Mitä tämä teidän mielestänne kertoo Hämeenlinnan / Jyväskylän / Kiteen nuorten tilanteesta ja tarpeista?

2. Ovatko kunnassa nuorille suunnatut palvelut mielestänne riittäviä?

- Hahmotatteko jossain kohdin erityisiä palvelujen puutteita?
- Onko palvelujen saatavuudessa jotain alueellisia eroja kunnan sisällä
- Entä verrattuna muihin kuntiin?

3. Millaista on hyvä yhteistyö alueen nuorten palvelujen kesken? Mitkä asiat kertovat, että yhteistyö toimii?

4. Millaista yhteistyötä teillä on...

1. työpajojen kanssa (ja mikä siinä on hyvää, mikä kehitettävää/hankalaa?)
2. etsivän nuorisotyön kanssa
3. Ohjaamon kanssa
4. Sosiaalityön / lastensuojelun kanssa
5. Terveystieteiden kanssa
6. Oppilaitosten kanssa
7. Työllisyyspalvelujen / TE-palvelun kanssa
8. Kelan kanssa

5. Onko teillä jotain toimivia malleja, millä tavalla nuorten **mielenterveyspalveluja** / niiden saamista on parannettu? Entä **päihdepalvelujen**?

6. Onko teillä jonkin toisen toimijatahon kanssa yhteisesti asetettuja **tavoitteita**, kuvattuja **toimintamalleja** tai jollain tapaa sovittuja **rakenteita yhteistyölle**?

7. Millä tavalla työllisyyden kuntakokeilu vaikuttaa teillä yhteistyöhön?

8. Olisiko teillä jotain lisättävää näihin teemoihin....

